

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Första Kammaren. Nr 21.

Onsdagen den 13 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nedan-nämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående anvisande af särskildt rekryteringsbidrag för fyllande af 1911 års stater;

2:o) angående beredande af pension från allmänna indrag-ningsstaten åt t. f. verkmästaren af första klassen vid fortifika-tionen Johan Emil Wahlströms änka Augusta Charlotta Wahl-ström, född Vestberg;

3:o) angående fördelning af medel till främjande af nykter-het och motarbetande af dryckenskapens följder;

4:o) angående pension åt trädgårdsdirektören vid statens järnvägar, C. A. L. Sundius' änka Johanna Amalia Sundius, född Rydstrand, och makarnas son Harald Herman Mathias;

5:o) angående användande af öfverskott i den s. k. Djurgårds-kassan till byggnads- och reparationsarbeten vid Ulriksdals slott;

6:o) med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge;

7:o) med förslag till ändrad lydelse af 15 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin;

8:o) med förslag till förordning angående beviljning af fast egendom samt af inkomst;

9:o) angående tilläggspension åt kommissionslandtmätarna Fredrik Theodor Petersson och Anders Wilhelm Sandberg;

10:o) angående pension åt skrifbitrådet hos domänstyrelsen, änkan Anna Katarina Matilda Zetterstén, född Löth;

11:o) angående pension åt domänintendenten M. F. Rodhe; och

12:o) angående beredande af pension åt snickaren Jonas Westerlund, snickaren Anders Eriksson och förre rättaren Anders Petter Andersson.

Justerades protokollet för den 6 i denna månad.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets memorial:

nr 16, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande vissa delar af bevillningsutskottets betänkande nr 14, i anledning af väckta motioner om ändringar i gällande förordning angående försäljning af brännvin; och

nr 17, i anledning af Andra kammarens återremiss af utskottets memorial nr 15, afgifvet i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande vissa delar af bevillningsutskottets betänkande nr 11, i anledning af *dels* Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 3, 8, 41 och 58 §§ af förordningen den 18 september 1908 angående stämpelafgiften, *dels ock* i ämnet väckta motioner; äfvensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 49, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af ett till förra mönsterskrifvarbostället Jädra nr 3 och 4 i Uppsala län hörande område;

nr 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra kvartermästarbostället Öster Ullälffa nr 3 Norrgården i Östergötlands län;

nr 51, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af lägenheter från förra löjtnantsbostället Klef nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 52, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af områden från förra kompaniechefsbostället Virke nr 1, 4, 8 och 10 i Malmöhus län;

nr 53, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af en lägenhet från förra trumpetarbostället Ljuna nr 1 Stora Mellangården i Östergötlands län; och

nr 54, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande af områden från förra trumpetarboställena Rällinge nr 1 och 2 jämte Rällinge nr 3, en utjord, i Södermanlands län.

*Om reglering
af löneför-
hållandena vid
försäkrings-
inspektionen
m. m.*

Föredrogs ånyo statsutskottets den 9 och 12 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 29, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående reglering af löneförhållandena m. m. vid försäkringsinspektionen.

I en den 18 sistlidne februari till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:r 73) hade Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att *dels* godkänna det i statsrådsprotokollet intagna förslag till stat för försäkringsinspektionen att tillämpas från och med år 1911; *dels* godkänna de i samma statsrådsprotokoll angifna villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten upptagna aflöningsförmåner;

dels förklara, att enhvar, som med eller efter 1911 års ingång tillträdde i aflöningsstaten upptagen befattning vid försäkringsinspektionen, skulle vara pliktig att underkasta sig ofvänderda villkor och bestämmelser, i hvad de vore på honom tillämpliga;

dels medgifva, att kostnaderna för försäkringsinspektionens verksamhet enligt fastställd stat måtte utgå af de bidrag, som enligt lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903 och lagen af samma dag om utländsk försäkringsanstalts rätt att drifva försäkringsrörelse här i riket skulle af försäkringsanstalterna årligen erläggas till bestridande af kostnaden för försäkringsinspektionens organisation och verksamhet;

dels ock besluta, att de pensioner, som med tillämpning af lagen angående civila tjänst innehafvares rätt till pension komme att beviljas tjänst innehafvare vid försäkringsinspektionen, skulle utgå af försäkringsanstalternas förenämnda bidragsmedel.

Utskottet hade i förevarande utlåtande hemställt, att Riksdagen måtte

a) godkänna följande stat för försäkringsinspektionen:

	K r o n o r .					
	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Summa.		
A. Aflöningar.						
Öfverdirektören och chefen	6,200	2,800	1,000	10,000		
1 ledamot, arfvode	—	—	—	3,000		
1 d:o d:o	—	—	—	3,000		
1 ledamot och sekreterare	3,600	1,800	400	5,800		
1 förste aktuarie	3,600	1,800	400	5,800		
1 registrator	2,200	1,500	300	4,000		
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	32,800	
¹ För den ledamot, som tillika är sekreterare, äfvensom för förste aktuarien kan lönen efter fem år höjas med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 500 kronor. ² För registratorn kan lönen efter fem år höjas med 500 kronor, efter tio år med ytterligare 500 kronor och efter femton år med än ytterligare 500 kronor. ³ För vaktmästaren kan lönen efter fem år höjas med 100 kronor och efter tio år med ytterligare 100 kronor. — Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.						
Till ålderstillägg, förslagsvis					600	33,400
B. Omkostnader.						
Till vikariatsersättningar, ersättningar till extra tjänstemän och andra biträden, resekostnads- och traktamentsersättningar, tryckningskostnader, hyra, kostnader för belysning, uppvärmning, städning, möbler, böcker, tidningar, kontorsrekvisita, m. m. äfvensom till extra ordinarie arbetskrafter vid möjligen förekommande särskild administration af lifförsäkringsbolag, förslagsvis					—	19,600
				Summa	—	53,000

Om reglering af löneförhållandena vid försäkringsinspektionen
m. m.
(Forts.)

Om reglering
af löneför-
hållandena vid
försäkrings-
inspektionen
m. m.

(Forts.)

b) besluta, att under ofvanstående stat skulle införas följande bestämmelse:

»Denna lönestat träder i kraft den 1 januari 1911, under förutsättning att Kungl. Maj:t dessförinnan meddelar föreskrift därom, att samtliga ordinarie tjänst innehafvare skola, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas, vara å tjänsterummet tillstädes minst 6 timmar hvarje söckendag»;

c) godkänna vissa i utlåtandet angifna villkor och bestämmelser för åtnjutande af de i staten för ordinarie tjänst innehafvare upptagna aflöningsförmåner;

d) medgifva, att kostnaderna för försäkringsinspektionens verksamhet enligt fastställd stat finge utgå af de bidrag, som enligt lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903 och lagen af samma dag om utländsk försäkringsanstalts rätt att drifva försäkringsrörelse här i riket skulle af försäkringsanstalterna årligen erläggas till bestridande af kostnaden för försäkringsinspektionens organisation och verksamhet; och

e) besluta, att de pensionärer, som med tillämpning af lagen angående civila tjänst innehafvares rätt till pension komme att beviljas tjänst innehafvare vid försäkringsinspektionen, skulle utgå af försäkringsanstalternas förenämnda bidragsmedel.

Reservation hade anförts af grefvarne *A. F. Wachtmeister* och *C. O. Taube* mot vissa delar af motiveringen.

Grefve *Wachtmeister*, *Fredrik*: Jag ber att få föreslå, att statsutskottets utlåtanden nr 29 och 30 föredragas samtidigt, ty dessa båda utlåtanden stå i så nära sammanhang med hvarandra, att jag tror, att ett sådant föredragningssätt vore lämpligt.

Denna hemställan bifölls.

I följd häraf föredrogs ånyo jämväl statsutskottets den 9 och 12 innevarande april bordlagda utlåtande nr 30, i anledning af Kungl. Maj:ts i punkt 6 under sjätte hufvudtiteln af statsverkspropositionen gjorda framställning angående biträde inom civildepartementet vid beredning af ärenden rörande försäkringsväsendet.

I punkten 6 under sjätte hufvudtiteln af den till Riksdagen den 15 januari 1910 aflättna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att till biträde inom civildepartementet vid beredning af ärenden rörande försäkringsväsendet för år 1911 på extra stat anvisa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 3,000 kronor.

Under hänvisning till hvad utskottet i afgifvet utlåtande angående löne reglering för försäkringsinspektionen anført och

hemställt angående skyldighet för öfverdirektören i nämnda ämbetsverk att biträda inom civildepartementet vid beredning af ifrågasvarande ärenden hade utskottet i föreliggande utlåtande hemställt, att Kungl. Maj:ts ofvanberörda framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Om reglering af löneförhållandena vid försäkringsinspektionen m. m.

(Forts.)

Reservation hade anförts af grefvarne *A. F. Wachtmeister* och *C. O. Taube*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förslag måtte på det sätt af Riksdagen bifallas, att Riksdagen till biträde inom civildepartementet vid beredning af ärenden rörande försäkringsväsendet måtte för år 1911 på extra stat anvisa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 1,500 kronor.

Herr statsrådet Hederstierna: Statsutskottet har här ställt sig synnerligen välvilligt vis à vis Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation och reglering af löneförhållandena m. m. vid försäkringsinspektionen. Det är emellertid i fråga om *en* punkt, som utskottet icke gått med på Kungl. Maj:ts förslag.

Det finnes för närvarande såsom tjänstemän på försäkringsinspektionens stat en öfverdirektör, en sekreterare och en registrator. Kungl. Maj:t har föreslagit, att därjämte skulle på stat uppföras två första aktuarier. Den ena första aktuarien har statsutskottet gått med på, men däremot har statsutskottet afstyrkt förslaget i fråga om den andra första aktuarien.

Som jag sade nyss finnas f. n. på stat endast tre tjänstemän: en öfverdirektör, en sekreterare och en registrator. Emellertid har under de sista åren sedan år 1906 i försäkringsinspektionen därjämte funnits anställd en assistent, som biträdt öfverdirektören särskildt i hans verksamhet beträffande lifförsäkringsbolagen. Därjämte har registratorn varit nödsakad att utöfver sina vanliga registratorsgöromål jämväl bearbeta den statistik, som kommit in. Det har varit Kungl. Maj:ts mening, att i stället för denna assistent skulle komma en första aktuarie — det har statsutskottet gått med på — samt att därjämte de göromål, som skötts af registratorn utöfver hans egna göromål, skulle öfvertagas af en annan ny första aktuarie.

Den brist, som hittills må hafva ansetts vidlåda försäkringsinspektionen, har varit den, att till följd af de ringa arbetskrafter, som stått till verkets förfogande, den icke hunnit med att förrätta de inspektioner, som skulle göras. Efter hvad som upplysts har den icke haft tid att göra sådana i andra fall, än då man haft anledning misstänka, att icke allt stod rätt till. Det är denna brist man nu velat söka afhjälpa genom dessa nya två första aktuarier. Nu har löneregleringskommittén redan från början förklarar, att den icke kände sig öfvertygad om att det skulle behövas *två* första aktuarier, och det är denna åsikt, som af

Om reglering af löneförhållanden vid försäkringsinspektionen m. m.
(Forts.)

statsutskottet jämväl har omfattats. Försäkringsinspektionen har såsom motiv för inrättandet af två första aktuariiefattningar anfört, att den, som skall verkställa den granskning och de statistiska bearbetningar, som här äro i fråga, måste aflönas så väl, som man aflönar första aktuarier, således med 5,800 kronor plus två ålderstillägg. Man kan icke annars få tillräckligt kvalificerade personer, och man har i det afseendet att konkurrera med försäkringsbolagen, hvilka säkerligen aflöna dessa tjänstemän vida mera än försäkringsinspektionen kan göra.

Vidare säger ämbetsverket, att det måste hafva till sitt förfogande en sakkunnig person, som står till verkets disposition i fråga om annan försäkringsrörelse än den lifförsäkringsbolagen drifva. Det är ju uppenbart, att, om statsutskottets hemställan här går igenom, den brist icke blir afhjälpt, som för närvarande finnes i försäkringsinspektionen. Följden blir blott den, att assistentens tjänstgöring öfvertages af en aktuarie, men några ytterligare arbetskrafter ställas icke till verkets förfogande. Försäkringsinspektionen upplyser, att under de sex år, som verket existerat, har det icke kunnat vidtaga mer än två genomgående inspektioner, och detta måste väl betraktas såsom ett missförhållande.

Därjämte är att märka, att hela detta ämbetsverk bekostas icke af statsverket utan af försäkringsbolagen själfva. Enligt försäkringslagen är det nämligen försäkringsbolagens skyldighet att bidraga med en femtedels procent af bolagens inkomster till denna inspektion, men det har uttagits endast en tiondedels procent, och detta belopp skulle icke behöfva höjas, äfven om Kungl. Maj:ts förslag ginge igenom. Jag tror, att ganska goda skäl tala för att Kungl. Maj:ts förslag i detta afseende antages.

Då nu äfven statsutskottets utlåtande nr 30, som nära sammanhänger med förevarande ärende, med kammarens tillåtelse blifvit samtidigt föredraget, ber jag att få nämna några ord med anledning af den frågan. Det gäller frågan om föredragande inom civildepartementet vid beredning af ärenden rörande försäkringsväsendet. Det fanns redan sedan år 1887 i civildepartementet en inspektör för försäkringsväsendet, och denne man blef år 1903, då försäkringsinspektionen inrättades, ersatt med en föredragande för försäkringsärenden, som hade ett arvode af 3,000 kronor. Nu har lönereglerykommittén, när den förehaft denna fråga, ansett, att det arbete, som uträttas af denne föredragande, borde kunna öfvertagas af försäkringsinspektionens chef eller dess andra tjänstemän, och att de skulle kunna gå upp i statsrådsberedningen och föredraga ärendena. Lönereglerykommittén har där kommit in på en punkt, som säkerligen kommer att i framtiden ganska mycket debatteras i sammanhang med den nya anordningen för departementen. Det är ju många som anse, att det vore lyckligast, om de centrala verkens vare sig chefer eller

andra tjänstemän gingo upp i statsrådsberedningen och där föredrogo sina ärenden. Personligen får jag säga, att jag känner mig mycket tilltalad af den tanken. Det kan icke nekas, att statsrådsberedningen ofta är i saknad af den sakkunskap, som onekligen det centrala ämbetsverket har. Huru skickligt ett kansliråd än är, kan han icke känna de olika detaljerna så väl som tjänstemannen i det centrala ämbetsverket. Det gör, att man i statsrådsberedningen ofta måste anmoda kanslirådet att inhämta närmare underrättelser i vissa detaljer, men då går ärendet i alla fall genom två personer, och man får icke samma sakkunskap om detaljerna, som om man hade tjänstemannen själf i beredningen. Man ber honom ibland att komma upp, men det är ytterst sällsynta fall. Oaktadt jag som sagdt själf känner mig mycket tilltalad af ett sådant arrangemang, att en tjänsteman från det centrala ämbetsverket skulle föredraga målet, är jag mycket tveksam i detta fall, och tror, att det här vore mindre lyckligt att slå in på den principen. Här gäller det nämligen frågor, där försäkringsinspektionen och försäkringsbolagen hafva olika åsikt. Det är ofta försäkringsinspektionen, som har afstyrkt ett yrkande, som ett bolag har gjort, eller vill, att det skall vidtagas en åtgärd mot ett bolag, och detta bestrider bolaget. Då skulle man såsom föredragande icke hafva att tillgå någon annan än chefen för försäkringsinspektionen, som påyrkar åtgärdens vidtagande. Det är fall, som kunna tänkas äfven i fråga om andra verk, men då gäller det sådana frågor, som vederbörande statsråd själfva böra kunna sätta sig in i. Så är icke förhållandet med försäkringsinspektionens ärenden. Dessa röra sig ofta om sådana försäkringstekniska finesser, att det är rent omöjligt för den utomstående att utan ordentlig vägledning bilda sig ett om-döme därom. Det är denna vägledning statsrådsberedningen måste hafva, och det måste intygas, att denna vägledning på ett synnerligen förtjänstfullt sätt under många år lämnats af det nuvarande regeringsrådet Lindstedt. Nu har uppdraget öfvertagits af en person, som jämväl synes vara inne i förevarande frågor. Det är för statsrådsberedningen af vikt, att hafva till sitt förfogande en man, som kan på opartiskt sätt framhålla de olika synpunkter, som förfäktas af försäkringsinspektionen å ena sidan och af bolagen å den andra.

Nu hafva löneregleringskommittén och statsutskottet medgifvit, att så kan vara förhållandet, men de hafva sagt, att man behöfver icke någon särskild person därtill, utan de anse, att när en sådan fråga kommer före, kan regeringen för tillfället anlita någon att föredraga ärendet. Dels vet jag icke, om det blir billigare i längden, och dels är det säkerligen svårt att utan särskildt arfvode få en person, som kan komma upp, när helst han kan behöfvas. Och därjämte vill jag säga det, att det finnes icke sällan försäkringstekniska frågor, som icke tillhöra försäk-

*Om reglering
af löneför-
hållandena vid
försäkrings-
inspektionen
m. m.*

(Forts.)

Om reglering
af löneför-
hållandena vid
försäkrings-
inspektionen
m. m.

(Forts.)

ringsinspektionens område, såsom t. ex. granskning af pensionsreglementen och frågor rörande statens pensionskassor. Där kan man icke remittera ärendet till försäkringsinspektionen, ty det ämbetsverket är aflönadt af försäkringsbolagen, och det är svårt att pretendera, att ett sådant ämbetsverk skall sysselsätta sig med saker, som icke hafva med dess verksamhet att göra. Under sådana förhållanden kan det mången gång synas lämpligt att öfverlämna handlingarna till föredraganden för försäkringstekniska ärenden, som gifver sitt yttrande till vägledning för beredningen. Redan i den kungl. propositionen har civilministern sagt, att han finner, att det kunde tagas i öfvervägande, huruvida icke beloppet 3,000 kronor är väl stort, och att det möjligen skulle kunna nedsättas. I det afseendet delar jag hans åsikt, och det torde till nästa år kunna tagas i öfvervägande, om icke beloppet skulle kunna nedsättas; men jag tror att det vore lyckligt, om ett anslag för ifrågavarande ändamål fortfarande ställdes till Kungl. Maj:ts förfogande.

Herr vice talmannen: Jag trodde att jag skulle få vänta att yttra mig, till dess yrkanden kommit från olika håll, men jag kan lika väl svara strax.

Jag vill då till att begynna med erkänna, att jag anser, att den motivering, som i den kungl. propositionen gifves och nu af herr statsrådet återupprepats, är ganska öfvertygande, och jag kan också nämna, att i andra statsutskottsafdelningen jag för min del har yrkat bifall till den kungl. propositionen. Men saken är helt enkelt den, att här föreligger en kompromiss, och herrarna veta, att vid en kompromiss, säger man: sic volo, sic jubeo, och därmed slut. Men nu skall jag emellertid anföra skälen, som från deras sida framburits, som icke ville bifalla den kungl. propositionen. Och då skall jag begynna med det herr statsrådet slutade med, nämligen frågan om särskild föredragande i försäkringsärenden.

Den, som har varit med i Riksdagen och haft med sådana här ärenden att göra någon längre tid vet, att i tysthet redan sedan gammalt en viss opposition varit mot anslag till särskild föredragande i försäkringsärenden. Detta anslag har icke varit populärt inom Riksdagen, och man har mer än en gång tänkt på att yrka afslag på detsamma. Nu kan man väl icke bestrida, att någon sanning ligger i den invändningen, att det är något egendommeligt att, såsom sker i motiveringen till den kungl. propositionen, mot hvarandra såsom jämsides parter ställa mot hvarandra enskilda försäkringsbolag och ett kungligt ämbetsverk — försäkringsinspektionen. Det som nu skulle motivera denne föredraganden, det är, att det fordras särskild sakkunskap för att bedöma tvister mellan försäkringsinspektionen och de enskilda bolagen. Herr statsrådet sade, att man icke inom statsrådsbered-

ningen kunde begära, att tillräckliga insikter i dessa försäkrings-finesser föreligga. Men det förekommer mig ändå som, när man har å ena sidan skäl anförda från det enskilda bolaget och å andra sidan skäl från det kungl. ämbetsverket, det nog kunde finnas så mycken sakkunskap i statsrådsberedningen, att man skulle kunna skilja mellan de två tvistande parterna. Nu vill jag icke tvista med herr statsrådet om statsrådets insikter, ty jag skattar dem förmodligen högre än han gör själf, emedan för mig är statsråd någonting snart sagdt allvetande. Jag föreställer mig, att statsråden ha så mycken sakkunskap, att de kunna bedöma ett ärende, som lägges fram för dem, lika bra som den nuvarande föredraganden, en professor i matematik. Om denne också är skicklig räkнемästare, kan det icke förutsättas, att han har några obegripliga insikter i försäkringsinspektionsärenden.

Nu går jag öfver till den andra frågan: Om första aktuarierna. Jag får säga, att motiven för att tillsätta en sådan andra första aktuarie synas åtminstone lika starka som för föredraganden. Men där föreligga i den kungl. propositionen så pass starka, åtminstone formella stöd för statsutskottets afstyrkande, att man icke bör undra på att detta kom fram. Först och främst har försäkringsinspektionen själf så långt fram i tiden som i januari 1909 inkommit till Kungl. Maj:t med begäran om förstärkning i arbetskrafter, och då har inspektionen inskränkt sig till att begära *en* aktuarie. När nu inspektionen själf i januari 1909 begär *en* aktuarie, är det icke besynnerligt, om statsutskottet anser, att det alldeles icke är så nödvändigt med den andra också. Men så tillkommer en mycket mäktig myndighet i landet, som vi i statsutskottet lärt oss hafva en ofantlig respekt för, nämligen löneregleringskommittén. Vi hafva lärt känna, att det är den mäktigaste institution i landet på sitt område, ty har löneregleringskommittén afstyrkt någonting, är det grufligt svårt att få fram det. Men löneregleringskommittén har så bestämt afstyrkt anslag både för föredraganden och den här första aktuarien, och därför var det ganska klart för mig, som höll på första aktuarien, att det icke lönade sig att hålla så styft på den, att man därför borde riskera den föreslagna aflöningen för öfverdirektören. Då nu därtill kommer, att statsutskottet yttrar sig så lätt, att det säger, att denna första aktuarie *åtminstone för närvarande* icke skulle vara så nödvändig, veta herrarna lika väl som jag, att Kungl. Maj:t nog snart kommer och säger: Nu är detta »närvarande» afslutadt, nu har kommit en ny period, och nu är en andra första aktuarie nödvändig, och så får man väl en sådan. Jag tycker att detta resonemang i sin helhet är ganska plausibelt.

Men så till sist, hvad skall Första kammaren göra? Jag kan icke tro annat än att Första kammaren gör rätt i att bifalla statsutskottets förslag i båda de nu föredragna utlåtandena, ty om vi godkänna förslaget om den andra första aktuarien och

Om reglering af löneförhållandena vid försäkringsinspektionen m. m.

(Forts.)

Om reglering af löneförhållandena vid försäkringsinspektionen m. m.
(Forts.)

bifalla anslaget till föredraganden, så är det så säkert som något i världen, att man i Andra kammaren, som ännu icke behandlat detta ärende, kommer med helt andra yrkanden än de i betänkandet och säger, att Första kammaren har rifvit sönder kompromissen. Och det kan jag försäkra herrarna, att vid en eventuell gemensam votering segrar icke Första kammaren, ty här finnes äfven i Första kammaren ganska många, som stå på löne-regleringskommitténs ståndpunkt, och därför hemställer jag, att kammaren ville bifalla utskottets hemställan.

Herr von Friesen: Efter det synnerligen välvilliga försvar, som vice talmannen och ordföranden i statsutskottet här har anfört för statsutskottets hemställan, har jag verkligen litet svårt att så skarpt urgera den mening, jag hyser i den här frågan. Han har lika mycket anfört skäl för den åsikt jag förfäktar som för den åsikt, som *statsutskottet* förfäktar, och han har ju tillika äfven här låtit skymta den ljusglimt för framtiden, som finnes i statsutskottets betänkande, därigenom att utskottet, då det har sagt, att den första aktuarie, för hvilken jag nu egentligen kommer att tala, icke är behöflig, gjort det betydelsefulla tillägget »åtminstone för närvarande». Jag anser mig emellertid pliktig frambålla ett enligt min tanke synnerligen viktigt skäl, som talar för upptagandet i staten af ännu en *första aktuarie* i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag.

Såsom bekant hvilat vår försäkringslagstiftning i väsentlig mån på försäkringsinspektionen och på den kontroll, som försäkringsinspektionen skall utöfva öfver försäkringsbolagen. Man kan ställa sig på en annan principiell ståndpunkt än den nuvarande lagens, men ett faktum är, att försäkringslagstiftningen sedan år 1903 i en hufvudsaklig del hvilat på den nyss angifna grunden. Men då är det ock nödvändigt att sätta försäkringsinspektionen i tillfälle att fylla sin plikt såsom offentlig kontrollerande myndighet. Allmänheten och bolagen, bägge två, lita på att försäkringsinspektionen skall kunna utöfva en verklig kontroll. Då är frågan: kan försäkringsinspektionen göra det med de tjänstemän, som nu statsutskottet har tillstyrkt? Enligt min uppfattning låter det sig endast med stor svårighet göra. Det är sant, att försäkringsinspektionen här fått på ordinarie stat *en* första aktuarie, hvilken skall ägna sin uppmärksamhet åt lifförsäkringsbolagen, och det är ju en ytterst viktig del af försäkringsinspektionens verksamhet, som på detta sätt blir tillgodosedd. Men försäkringsinspektionen har äfven andra grenar af försäkringsverksamhet att göra med, nämligen de som röra sakförsäkringen. Sakförsäkringen behöfver lika väl som lifförsäkringen och kanske ännu bättre sin representant bland försäkringsinspektionens ordinarie tjänstemän. Till sakförsäkringen höra så viktiga områden som sjöförsäkring och brandförsäkring, för att nu endast nämna

dessa. Det är nu synnerligen viktigt, att äfven i fråga om dessa och liknande försäkringsgrenar försäkringsinspektionen sättes i tillfälle att, såsom jag nyss nämnde, göra sin plikt, så att man verkligen når det mål, som äsyftas med lagen, nämligen att försäkringsbolagen må hafva den trygghet, som alltid ligger i en tillfredsställande kontroll, och att allmänheten beredes den säkerhet, som för densamma finnes i en sådan kontroll. Nu finnes genom statsutskottets afprutning icke någon möjlighet att bland inspektionens tjänstemän erhålla en speciell fackman på sakförsäkringsområdet. Man hänvisar då måhända till det förslagsanslag, som står under »B. Omkostnader», med tillhjälp af hvilket man skulle kunna anställa tillfälliga biträden för utöfvande af kontroll öfver sakförsäkringsbolagen. Men är det så lätt att få sådana tillfälliga biträden? Sakkunniga på ifrågavarande område finnas egentligen icke andra än de, som hafva varit eller äro tjänstemän hos försäkringsbolag, och då har man visserligen den möjligheten, hvilken också måst anlitas, att gå till en tjänsteman hos ett bolag och använda denne såsom kontrollant för ett annat bolag. Men detta tillvägagångssätt har väckt missnöje hos försäkringsbolagen, och man kan icke neka till, att de hafva rätt i denna sin stämning, ty det kan vara något ogrannlaga att låta en tjänsteman hos ett bolag blicka in i ett annat bolags affärer. Något annat medel, någon annan möjlighet att afhjälpa denna olägenhet än att anställa en på området sakkunnig person såsom ordinarie tjänsteman hos försäkringsinspektionen torde icke förefinnas. Det är således, för att försäkringsinspektionen äfven på dessa områden skall kunna göra hvad försäkringsinspektionen bör göra, som inspektionen föreslagit anställande af ännu en första aktuarie och som Kungl. Maj:t i sin proposition tillmötesgått inspektionens önskan.

Innan jag slutar vill jag dock säga, att jag fullkomligt senterar hvad herr vice talmannen nämnde om önskvärdheten däraf, att, när en kompromiss blifvit ingången inom ett utskott, man äfven söker, om möjligt, honorera den förbindelse, som kammarens ledamöter i utskottet sålunda iklädt sig. Det är därför med en viss tvekan som jag gör ett yrkande, hvilket jag emellertid anser vara min plikt att göra, nämligen att i mom. a, af första punkten i statsutskottets utlåtande nr 29 under rubriken »A. Af-löningar» och efter den rad, som lyder: »1 förste aktuarie 3,600, 1,800, 400, 5,800» måtte instickas en ny rad, alldeles lika med nyssnämnda rad, så att på de tvenne raderna skulle upptagas anslag till två första aktuarier i stället för till en.

Herr talman, jag ber att få framställa detta yrkande.

I sammanhang härmed skulle anslaget till »B. Omkostnader» sänkas från 19,600 till 18,000 kronor, emedan en af de extra ordinarie tjänstemännen vid bifall till det nyss gjorda yrkandet blifve öfverflödig. Således hemställer jag äfven, att under »B.

*Om reglering
af lönsför-
hållandena vid
försäkrings-
inspektionen
m. m.*

(Forts.)

Om reglering af löneförhållandena vid försäkringsinspektionen m. m.

» Omkostnader » anslagssumman nedsättes från 19,600 till 18,000 kronor.

(Forts.)

Grefve Klingspor: Den föregående ärade talaren ställde till oss den frågan: Kan försäkringsinspektionen fungera med blott det antal tjänstemän, som här af löneregeringskommittén och statsutskottet är föreslaget? Han besvarade också själf denna fråga jakande, men han sade, att det endast vore möjligt med stor svårighet. I det svaret ligger gifvetvis att det *kan* gå. Löneregeringskommittén, som hade denna fråga under behandling förra hösten, sökte att på bästa sätt sätta sig in i den fråga, som här föreligger, och göra sig reda för det arbete, tjänstemännen i verket hade att utföra, och vi funno, att en del af dessa tjänstemän icke hade mer än två timmars arbete om dagen, och vi hörde särskildt af någon att de mycket väl kunde under denna tid medhinna det arbete, som förelåg. Vi funno också, att när verket komme på ordinarie stat och det sålunda ålades tjänstemännen att i stället arbeta under sex timmar, den ökning i tjänstgöring, som de sålunda finge sig ålagd, också skulle kunna medföra ökad resultat af arbete. Vi trodde också, att det var bättre att låta verket för närvarande arbeta med de krafter, det hade till sitt förfogande, hvarigenom tjänstemännen något mera kunde komma in i arbetet, då vi äfven trodde att arbetet efter någon tid skulle kunna drifvas fortare och bättre med den arbetsstyrka, som förefanns; skulle det sedan visa sig att denna var otillräcklig, ville vi gärna, om Kungl. Maj:t framkom med förslag om ökad antal tjänstemän, lämna vår tillstyrkan därtill. Men för närvarande ansågo vi, såsom sagdt, att verket med det antal tjänstemän, som där fanns, skulle kunna fullgöra sitt åliggande. Det har ju också sagts, att det uppdrag, som åligger detsamma, är mycket svårt och grannlaga; det må ju erkännas att så är förhållandet, men engageras tjänstemän för särskilda uppdrag, äro de ju också skyldiga att sätta sig in i sin tjänstgöring, och detta uppdrag är nog icke svårare än många andra. Jag ber därför att vid den här första punkten i betänkande nr 29 få yrka bifall till hvad statsutskottet har föreslagit.

Hvad sedermera angår betänkandet nr 30, som föredragits i sammanhang med det föregående, skall jag äfven bedja att få yttra några ord. Kungl. Maj:t har här begärt, att till en särskild föredragande inom civildepartementet riksdagen måtte anslå ett belopp af 3,000 kronor. Löneregeringskommittén har ansett det vara vida mer praktiskt och i alla afseenden bättre och billigare, om verkets egna tjänstemän kunde föredraga ärendena i statsrådsberedningen. Vi hade tänkt oss att öfverdirektören eller sekreteraren, som också är ledamot i försäkringsinspektionen, mycket väl kunde föredraga dessa ärenden. Jag tror det vore enklare och bättre att föredragning skedde direkt igenom ämbetsverkets

tjänstemän än att skicka upp en särskild person till försäkringsinspektionen, som då hade att söka sätta sig in i ärendena och sedan komma med den erfarenhet han kunde hafva. Det är en omgång, som bestämdt är onödig och olämplig, ty det behöfves säkerligen icke någon mellanlänk mellan försäkringsinspektionen och Kungl. Maj:t. Hos detta ämbetsverk anställde tjänstemän kunna nog lika väl som andra statens tjänstemän verkställa föredragningen i statsrådsberedningen. Det skulle här tillgå på samma sätt som inom kontrollstyrelsen och bankinspektionen, där ju vederbörande tjänstemän föredraga ärendena. Jag tror detta är det bästa och lättaste sättet att lösa frågan och hemställer om bifall till utskottets förslag äfven i utlåtandet nr 30.

Om reglering af löneförhållandena vid försäkringsinspektionen m. m.

(Forts.)

Grefve Wachtmeister, Fredrik: Äfven jag får liksom herr vice talmannen säga, att jag har en ganska stor respekt för kompromisser uti statsutskottet. Men då jag i alla fall fogat min reservation till statsutskottets betänkanden, så är det därför, att jag funnit, att den kompromiss, som här af statsutskottets afdelning gjordes, var en synnerligen dålig kompromiss. Det synes mig, att man här bör tänka på, huru detta verk aflönas; det är icke med statsmedel, utan genom medel, som inflyta från de inspekterade bolagen själfva. Nu synes mig kompromissen dålig, ty hvad skulle man vinna? Chefens lön sättes till 10,000 i stället för 9,000, hvilket påyrkades från Andrakammarhåll, och mot detta har gifvits, dels att aflöning till en första aktuarie icke skulle beviljas och dels strykes arfvode till en föredragande i civildepartementet. Hvad den här första aktuarien beträffar, sörjer jag icke så mycket öfver den strykningen, emedan, såsom statsutskottet själf skrifver, och såsom statsutskottets ärade ordförande nyss omtalade, det är mycket troligt, att regeringen snart framkommer med nytt förslag till Riksdagen att bevilja medel till denna plats. Men hvad jag sörjer öfver, det är, att statsutskottet helt och hållet strukit den extra föredraganden i civildepartementet, ty där är det fråga om en princip, som det är ganska farligt att icke beakta. Herr statsrådet, som först yttrade sig, har talat om denna princip och mycket riktigt sagt, att i vissa fall det väl kan gå för sig, att chefen för ett ämbetsverk föredrager ärendena i statsrådsberedningen, men just i fråga om försäkringsinspektionen tror jag man kan tänka sig många fall, då det vore mycket olämpligt. Herr vice talmannen bagatelliserade den synpunkt, som herr statsrådet hade framhållit, nämligen att här finnes tvänne parter, det inspekterande verket å ena sidan och de inspekterade bolagen å andra; de hafva ofta olika intressen, och Kungl. Maj:t skall afgöra, hvilketdera är berättigadt framför det andra. Under sådana förhållanden är det ganska olämpligt, att chefen för det inspekterande verket skall inför statsrådet föredraga frågorna. Nu säger herr vice talmannen, att han

*Om reglering
af löneför-
hållanden vid
försäkrings-
inspektionen
m. m.*

(Forts.)

tilltror statsrådet att vara så sakkunnigt och förståndigt, att blott det får höra skälen å ömse sidor, det begriper hvar det rätta ligger. Nu tror jag visserligen icke att herr vice talmannen sagt detta på fullt allvar, ty så invecklade matematiska frågor rörande försäkringsväsendet kunna verkligen tänkas, att statsrådet icke begriper dem, utan verkligen behöfver en opartisk föredragande, för att kunna besluta i ärendena. Det har också den mycket omtalade löneredgeringskommittén begripit, ty jag tror, att det är den, som först sagt, att om statsrådet behöfver en opartisk föredragande, kan det skaffa sig en sådan för tillfället och att statsrådet har medel därtill. Det går nog an att säga så, men frågorna kunna vara så invecklade, att det behöfves mycket lång tid äfven för en framstående vetenskapsman att sätta sig in i dem, och det finnes icke alltid en sådan person att tillgå, när han behöfves. Jag tror därför det vore mycket bra från statens synpunkt sedt, att vederbörande hade en vetenskapsman till sin disposition, till hvilken man kunde öfverlämna tvistiga ärenden. Däremot hafva vi reservanter, då i den kungl. propositionen föreslås, att 3,000 kronor skulle anslås till denne föredragande, kunnat gå med på att pruta ned beloppet till 1,500 kronor, ty det viktigaste är att en person finnes att tillgå; det är icke summan som därvidlag är af vikt. Jag kan nämligen icke neka till, att man kan tänka sig många fall, då det är lämpligt att låta öfverdirektören för försäkringsinspektionen vara föredragande i statsrådsberedningen.

Med anledning af hvad jag nu yttrat, skall jag, herr talman, bedja att i afseende å betänkandet nr 29 få föreslå att af motiveringen å sid. 3 hela det första stora stycket måtte utgå, där utskottet talar om denne extra föredragande för försäkringsärenden inom civildepartementet. Däremot får jag yrka bifall till utskottets kläm i betänkandet nr 29. Hvad betänkandet nr 30 angår, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Wijkander: Såsom herr vice talmannen nyss framhöll föreligger här ett slags kompromiss. Denna kompromiss må vara fördelaktig eller icke, den föreligger i alla fall och i den samma ingå frågor, som icke finnas omtalade i utskottets betänkande. Min öfvertygelse är, att kommer det till gemensam votering, skall afgörande ske icke mellan de åsikter, som här blifvit uttalade, utan äfven rörande andra förslag.

Jag begärde icke ordet för att säga detta, utan med anledning af den föregående talarens mer principiella uttalande. Såsom bekant har under åtskilliga år inom civildepartementet funnits en särskild föredragande för försäkringsärenden, och såsom innehafvare af denna befattning har fungerat en af våra mest framstående och på försäkringsområdet mest förfarna män. Då han nu genom befordran till annan befattning lämnat denna plats,

har till hans efterträdare utsetts en framstående, på annan ort boende matematiker, som dock så vidt veterligt är icke kan hafva någon försäkringsteknisk erfarenhet.

Det var naturligtvis mycket lyckligt att under den första tiden, då försäkringsinspektionen skulle införa en ny sakernas ordning, man hade till sin disposition en så framstående person som den först nämnde, som kunde lämna bidrag till ordnande af de många och stora frågor, som då behöfde lösas. Dessa äro nu lösta, försäkringsinspektionens verksamhet har kommit in i sin jämna gång, och då ställer sig saken på det sätt, att de flesta saker, som komma upp inför Konungen, mycket väl till allas belåtenhet med mindre arbete och mindre tidsutdräkt kunna föredragas af öfverdirektören för försäkringsinspektionen. Där-om äro alla ense. Men det kan förekomma fall när schismer uppstå mellan ett försäkringsbolag och försäkringsinspektionen, då det icke är lämpligt att öfverdirektören eller någon honom underlydande tjänsteman är den föredragande. I sådana speciella fall kan man säga, att det är bättre att hafva en särskild föredragande, men, mina herrar, en förutsättning härför är, att denna särskilda föredragande är en försäkringstekniskt bildad, en verkligt sakkunnig person. Nu kan man säga, att för behandling af dylika frågor behöfves en person som är matematiskt-vetenskapligt bildad; det är sant, men vi få komma ihåg, att det sällan, om någonsin, är på det rent matematiska området, som schism föreligger mellan ett försäkringsbolag och försäkringsinspektionen. En matematisk fråga kan lösas så, att det icke gärna kan föreligga olika omdömen om saken. Men däremot, när det gäller frågor af försäkringsteknisk natur, lämnar jag därhän om såsom domare mellan försäkringsbolag och försäkringsinspektion lämpligen kan sättas en person, som saknar försäkringsteknisk kunskap och erfarenhet; åtminstone är det mycket tvifvelaktigt, om detta är fallet. Nu vill jag icke å andra sidan påstå att det är så lätt för en regering att i sådana särskilda fall för tillfället finna en lämplig persson, äfven på det sätt löneregleringskommittén föreslagit; att detta kan möta vissa svårigheter, är jag den förste att medgifva.

Man må kunna vara af olika mening, huruvida en särskild föredragande i departementet är bättre än öfverdirektören i försäkringsinspektionen såsom föredragande eller ej. Tydligt torde dock vara, att om man väljer föredragande, måste personen ifråga hafva tillräckligt arfvode för att med verkligt intresse kunna sätta sig in i förekommande frågor. Att en person, kanske boende på annan ort, tillkallas för att sätta sig in i den mängd försäkringstekniska frågor, äfven mera likgiltiga sådana, som komma under departementets behandling, och detta för ett arfvode af 1,500 kronor, anser jag vore synnerligen olämpligt. Om således den stora principfrågan skall lösas, anser jag den vid

*Om reglering
af löneför-
hållanden vid
försäkrings-
inspektionen
m. m.*

(Forts.)

Om reglering af löneförhållandena vid försäkringsinspektionen m. m. utlåtandet nr 30 afgifna reservationen synnerligen litet tilltalande. Det vore därför mycket bättre att hålla på kompromissen och att kammaren afsloge reservationen, då kan man hoppas att frågan säkerligen kommer upp igen i kanske bättre form.

(Forts.)

Mig synes, att frågan bör lösas på det sätt, som den blifvit löst inom andra departement. Det är icke blott för försäkrings tekniska frågor som en särskild sakkunnig föredragande behöfves. Sedan inom civildepartementet en massa besvärsmål, som förut tyngde på detsamma, kunnat läggas till regeringsrätten, har departementet blifvit i hufvudsak ett kommunikationsdepartement, och där måste finnas byråchefer, som hafva matematisk teknisk underbyggnad. Det vore naturligt, att t. ex. den byråchef, som har att där föredraga kommunikationsväsendet vidkommande frågor, hade matematisk-fysisk underbyggnad. Äfven ur försäkringsteknisk synpunkt anser jag, att detta mer systematiskt bör genomföras, och då kommer naturligtvis saken på den punkt, att föredraganden mer förstår saken än nu är fallet. Jag anser, att en dylik föredragande icke behöfver vara sakkunnig i högre mening — i fråga om järnvägsbyggnadsfrågor t. ex. som förekomma inom civildepartementet kunna så svåra frågor förekomma, att man måste vända sig till utanför stående specialister — men han bör kunna förstå de uttalanden, som göras af utom departementet stående sakkunniga. Så bör äfven förhållandet blifva här. Jag anser således att frågan bör lösas på helt annat sätt än här är föreslaget. Den årskilda föredraganden skulle försvinna, och regeringen komma in med förslag om sakkunniga byråchefers införande inom civildepartementet i likhet med hvad som förekommer t. ex. inom ecklesiastikdepartementet. Under nu föreliggande form för denna fråga hoppas jag att kammaren följer statsutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning af de yrkanden, som därunder framstälts, propositioner komme att göras särskildt beträffande hvart och ett af de föreliggande utlåtandena.

I afseende på utlåtandet nr 29 vore yrkadt — förutom beträffande motiveringen, hvartill herr talmannen ville återkomma efteråt — dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *von Friesen*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes däraf, att i staten för försäkringsinspektionen näst efter 1 första aktuarie uppfördes ytterligare 1 första aktuarie med enahanda aflöningsförmåner samt att anslaget till omkostnader nedsattes till 18,000 kronor.

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Beträffande motiveringen, anförde herr talmannen, hade yrkats, dels att hvad utskottet yttrat skulle godkännas, dels ock, af grefve *Wachtmeister, Fredrik*, att ur motiveringen skulle utslutas det stycke, som å sid. 3 i det tryckta utlåtandet började med orden: »Såsom af» och slutade med ordet »instruktion».

Om reglering af löneförhållandena vid försäkringsinspektionen m. m.

Sedermera gjordes propositioner i enlighet med dessa yrkanden, och förklarades propositionen på godkännande af utskottets yttrande vara med öfvervägande ja besvarad.

(Forts.)

Vidkommande härefter utskottets hemställan i utlåtandet nr 30, fortsatte herr talmannen, hade yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af grefvarne *A. F. Wachtmeister* och *C. O. Taube* vid utlåtandet afgifna reservation.

Propositioner gjordes enligt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning af bankoutskottets den 9 och 12 innevarande månad bordlagda utlåtande och memorial:

nr 15, angående förslag till inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Norrköping,

nr 16, angående ändrad lydelse af § 12 bankoreglementet, nr 17, angående tillägg till 4 mom. 2 punkten af tillämpningsstadgarna till aflöningsstaten för riksbanken, och

nr 18, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens hufvudkontor,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkannden hemställt.

Vid förnyad föredragning af jordbruksutskottets den 9 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande nr 46, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående en bestryggande arrende- och besittningsrätt till småbruk å kronans jordbruksdomäner m. m., biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 9 och 12 innevarande april bordlagda utlåtande nr 47, i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder i syfte att för obemedlade underlätta förvärf af jord från statens domäner till småbruk.

Om underlättande af jordförvärf från statens domäner till småbruk.

Om underlättande af jordförvärf från statens domäner till småbruk.

(Forts.)

I en inom Första kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling öfverlämnad motion (nr 18) hade herr J. Nilsson hemställt om skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att det täcktes Kungl. Maj:t för Riksdagen framlägga förslag om, att jord till småbruk måtte från statens domäner kunna försälgas till obemedlade, men i öfrigt till småbrukare väl kvalificerade personer, på sådana villkor, att hela köpeskillingen under viss tid finge inestå mot möjligast billiga ränta.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på åberopade skäl hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af gällande grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar, att beträffande amorteringen af köpeskillning för jordbrukslägenhet anstånd måtte kunna medgifvas intill femtonde året efter året för tillträdet i större omfattning än nu finge äga rum.

Herr Nilsson: Herr talman! Då ändamålet med föreliggande motion icke är att i detalj få linjerna uppdragna för lösande af den viktiga frågan, hur nybildningen af småbruk på statens mark på lämpligaste sätt skall äga rum, utan endast afser att få ett principuttalande till stånd i en skrifvelse till Kungl. Maj:t, skall jag icke upptaga kammarens tid med detaljsspörsmål, utan inskränka mig till att framhålla några principiella synpunkter af, som mig synes, afgörande betydelse. Jag tillåter mig härvid att utgå från den ståndpunkt, som jag tror delas af så godt som alla kammarens ledamöter, nämligen att det är önskvärdt, att landets till åkerbruk dugliga jord, med bibehållandet af det stora och medelstora jordbruket i den utsträckning det kan och ur många synpunkter också bör upprätthållas, fördelas på så många händer, att den med största möjliga utbyte och fördel kan brukas och vidare uppodlas och förbättras, samt att möjligheterna för anskaffande af själfständiga jordbruk böra så mycket som möjligt underlättas för personer, som äro till jordbrukare lämpliga och villiga. Om meningarna i nämnda hänseende, praktiskt taget, äro enhälliga, så gå åsikterna om, huru målet bäst skall kunna uppnås, rätt betydligt i sär. Meningarna äro delade dels angående värdet af en så att säga med konst uppammad, af det allmänna understödd småbruksbildning, dels om småbrukens lämpligaste storlek, dels om de ekonomiska kvalifikationer man bör fordra af personer, som skola förhjälpas till att bli egna småbrukare och dels, och framför allt, om huruvida småbruksbildningen på statens mark bör grundas på äganderätt eller på tryggad besittningsrätt.

Jag har funnit, att rätt mycken misstro råder angående små-

brukets bärighet och om möjligheterna för en småbrukare utan eget kapital att förskaffa sig en tryggad ekonomisk ställning. Erfarenheter från vår sydligaste provins ha dock praktiskt visat, att en småbrukare, om han är kunnig och flitig, kan, äfven om han icke haft nämnvärdt kapital att börja med, uppnå en ganska god ekonomisk ställning. Jag vill icke upptaga tiden med anförande af några exempel, men den intresserade kan utan svårighet finna talrika sådana, exempelvis i småbrukspremieringsnämndernas berättelser. Sådana exempel finnas i mängd från de flesta provinser, äfven från mellersta och norra Sverige, och invändningarna om olika klimatiska förhållanden m. m. äro icke så tungt vägande, som mången tror, ty om blott metoderna lämpas efter förhållandena, så har hvarje ort sina fördelar. Visserligen är det sant, att exempel på kapitalfattiga småbrukare, som misslyckats, äfven sådana, som brukat all flit, torde kunna anföras, men detta bevisar enligt min mening blott, att insikten om rätta sättet att sköta ett småbruk icke är på långt när så spridd, som önskligt vore.

Hvad småbrukets storlek beträffar, så torde väl flertalet nu vara ense om, att det är ett fel att taga till jordlotterna för små -- småbrukarna böra icke bli lägenhetsinnehafvare utan verkliga bönder, det vill säga, de böra kunna lefva på jordbruket. Äfven i detta fall skall nybildningen af småbruk dock upphjälpa tillgången på arbetsfolk för det större och medelstora jordbruket, ty i småbrukarehemmen uppväxa ju i sinom tid nya krafter, hvilka, tills deras tid att grunda egna hem kommer, till fördel både för sig och för jordbruket säkerligen komma att arbeta och praktisera hos närboende större jordbrukare.

För min del anser jag, som förut påpekats, att en duglig småbrukare äfven utan eget kapital till jordinköp kan slå sig fram, och att tillgång till jord för småbruk bör beredas äfven sådana personer, som — i öfrigt lämpliga — icke äro i tillfälle att prestera det kapital, som kräfvades för att få småbrukslån eller som icke kunna köpa jord af staten på de genom Riksdagens föregående beslut fastställda villkoren. Jag förmodar emellertid, att åtskilliga finnas, som hysa starka tvifvel i detta afseende, men krafvet på en sådan anordning att *alla* som vilja ha jord att bruka, också skola kunna få det, och krafvet på, att staten på ett eller annat sätt skall ordna det så, har redan vuxit sig starkt, och det skall inom ganska kort tid växa sig allt starkare. För min del hyllar jag icke den ståndpunkten, att staten skulle ha skyldighet att ordna det så, att *alla*, som vilja ha jord, kunna få det, men rimligt är, att förhållandena ordnas så, att *alla* till småbrukare verkligt dugliga, kunna, om möjligt, erhålla jord, oafsedt om de förfoga öfver kapital eller icke. Den förstnämnda ståndpunkten, att en man under *alla* förhållanden blott skulle behöfva uttala en önskan att bli satt till brukare af ett stycke jord, för

Om underlättande af jordförvärf från statens domäner till småbruk.

(Forts.)

Om underlättande af jordförvärf från statens domäner till småbruk.

(Forts.)

att få sin önskan uppfylld, torde näppeligen delas af många i denna kammare. Uppfattningen, att en hvar till småbrukare *duglig och villig*, oafsedt egen kapitaltillgång, skulle få sin önskan uppfylld, så långt det är möjligt, genom statens försorg, torde däremot möta mindre motstånd.

Sakens kärnpunkt ligger emellertid icke blott i alternativet: jord åt *alla*, dugliga såväl som odugliga, *eller* jord åt dugliga jordbruksaspiranter, utan i lika hög grad i ett annat alternativ, nämligen: småbruksbildande på äganderättens eller på besittningsrättens grund. Besittningsrättens införande framställes ju af förslagsställarne såsom någonting helt oskyldigt, som blott en lämplighetsfråga o. s. v. Det är väl troligt att många af besittningsrättens förespråkare också fatta saken så. Säkert är emellertid, att många också under det till synes oskyldiga förslaget dölja helt andra afsikter och söka vindicera fram ett principiellt medgifvande åt jordsocialistiska teorier. Vida mera betänkliga än det förhållandet, att ett principiellt medgifvande åt jordbruks-socialismen åtminstone *skulle kunna* inläggas i ett beslut om införande af besittningsrättsinstitutet, äro emellertid de praktiska följder, som småbruksbildandet på denna grund skulle medföra. Statens jord skulle ju utlämnas med besittningsrätt, således utan att några amortereringar skulle inflyta. Men statens tillgång på åkerbruksjord är ju begränsad, och om ett eller annat tiotal af år skulle staten ha afhändt sig all till jordbruk lämplig jord, ifall småbruksbildningen fortginge i större skala. Antingen stode staten då utan möjlighet att fortsätta med att stödja nybildandet af småbruk genom jordupplåtelse, eller måste staten köpa jord af enskilda ägare för att utlämna denna jord med besittningsrätt. Men på denna punkt, dit vi naturligtvis förr eller senare skulle nå, möta många och stora betänkligheter. För det första måste ju staten då alltjämt fastlåsa nytt kapital i jord, som blott gäfve räntan tillbaka. Detta är emellertid den minsta betänkligheten. Vida värre är, att på det sättet antalet själfägande jordbrukare skulle alltmer minskas, under det att besittningsrättsinnehafvarnes skulle alltmer ökas. Utan att närmare ingå på konsekvenserna häraf, torde man kunna våga det påståendet, att en dylik utveckling betydde det nuvarande själfägande jordbrukareståndets död. En klen tröst är att säga sig, att denna utveckling komme att gå ytterst långsamt; i själfva verket torde den komma att gå fort nog, ty blefve besittningsrätten väl fastslagen i afseende på småbruksbildandet på statens jord, komme snart kraf att resas, att samma form skulle användas vid småbruksbildandet på enskildas jord — man skulle kräfvat, att staten skulle expropriera enskildas jord, för att sedan utlämna den med besittningsrätt.

Genom det sätt att ordna småbruksbildningen, som i motiönen föreslås, skulle nybildningen af småbruk aldrig behöfva afstanna, och staten skulle ändå icke behöfva binda kapital genom

inköp af jord; så snart amorteringar å försåld jord började inflyta, kunde och borde dessa medel användas för inköp af skogs-egendomar och från dessa skulle sedan lämpliga småbrukslägenheter kunna afsöndras. Staten komme att afhända sig sin jordbruksjord — för att omlägga domänväsendet till skogsbruk — erfarenheten lär ju också att jordbruksdomänerna lämna ringa afkastning, hvilket till stor del beror på dryga förvaltnings- och byggnadskostnader. Det viktigaste är emellertid, att detta komme att ske, utan att det själfägande jordbrukareståndet minskas till antalet, utan i stället ökades. Betydelsen häraf torde knappt behöfva påpekas. En synpunkt, som icke bör helt förbigås, är det förhållande, som skulle komma att uppstå mellan en eventuell ny småbrukareklass med besittningsrätt och de själfägande jordbrukarne. Besittningsrättsinnehafvarne skulle känna sig som en samhällsklass för sig själfva och få eller anse sig få helt andra intressen än de själfägande. I skattehänseende t. ex. skulle de stödja alla sträfvanden efter att kasta så stora bördor som möjligt öfver på de själfägande, och då striderna om jordäganderättens vara eller icke vara möjligen en gång komme att på rena allvaret upptagas, behöfver man icke tvifla om, hvar besittningsrättsinnehafvarne skulle komma att ställa sig.

Man har velat göra frågan om besittningsrätten till en liten fråga och man har påstått, att förslaget motståndare i hög grad öfverdrifvit dess betydelse, men jag vågar påstå, att denna fråga är till sina följder af synnerligen stor betydelse. Nu är det emellertid så, som förut sagts, att frågan om önskaftande af jord äfven åt dem, som ej kunnat fylla villkoren för egnahemsläns erhållande, med oemotståndlig makt tränger sig fram. Kan det icke ske på annat sätt än genom införande af besittningsrättsinstitutet, så kommer detta förr eller senare att bli fastslaget ej blott som undantag, utan som regel. Det gäller därför att låta småbetänkligheter fara och taga ett steg, i och för sig godt och nyttigt, som kan afvärja ödesdigra missgrepp i framtiden. Naturligtvis kunna praktiska betänkligheter och invändningar göra sig gällande mot mitt förslag, men fasthåller man vid, att valet kommer att stå mellan å ena sidan besittningsrätten och å den andra sidan den i motionen föreslagna utvägen, blifva dessa betänkligheter utan större betydelse. Man kan säga, att, om staten skall sälja jord, utan att kontant erhålla någon del af köpeskillingen, staten kommer att riskera, att köparen försämrar jorden och sedan utan vidare går ifrån den, hvarigenom staten skulle åsamkas förlust. Nekas kan ju icke, att sådant kan inträffa, men den förlust, som i sådant fall komme att uppstå, blefve i alla händelser ganska obetydlig och under inga förhållanden större än den, som i analoga fall skulle uppstå, om jorden vore utlämnad med besittningsrätt; i de flesta fall skulle nog köparen ganska snart sträfva efter att kunna erlægga någon amortering, och då

Om underlättande af jordförvärf från statens domäner till småbruk.
(Forts.)

Om underlättande af jordförvärf från statens domäner till småbruk.

(Forts.)

skulle statens risk vara utesluten, hvaremot vid besittningsrättsformen innehafvaren när som helst, då han tröttnade på jordbruket eller då genom tillfälliga goda konjunkurer inom industrien bättre förtjänster lockade, kunna lämna jordbruket, utan att bekymra sig om att skaffa annan brukare i sitt ställe. Äganderätten binder jordbrukaren vid jorden med de starkaste band och innebär därför den bästa garanti mot flykten från jordbruket. Det ligger därför i statens intresse att genom äganderätt få så stor del af befolkningen som möjligt fäst vid jorden.

Att några små förluster för staten kunna uppstå vid en småbruksbildning, ordnad på i motionen föreslagna grunder, är ju mycket möjligt, men någon gång inträffande mindre förluster skulle mer än uppvägas af de fördelar i socialt och ekonomiskt afseende, som skulle vinnas. Vid den småbruksbildning, som nu äger rum med hjälp af statens egnahemslån, ikläda sig ofta enskilda säljare rätt afsevärda risker, därigenom att de låta sista köpeskillingsresten inestå med eller utan sista inteckning. Det har emellertid visat sig, att dessa risker sällan leda till förlust. Naturligt är dock, att en enskild säljare, som ikläder sig en sådan risk, ofta i gengäld betingar sig ett högre pris, än han skulle åtnöja sig med, om han utfinge hela köpeskillingen kontant; på detta sätt kommer prisnivån för jord till småbruk att drivas högre än naturligt och önskligt vore. Om staten uppträdde som säljare, hvarvid priset naturligtvis borde bestämmas efter objektiva grunder, och, liksom den enskilde nu ofta får göra, åtoge sig den risk, som ligger i att öfvertaga sista inteckningen upp till fulla värdet, skulle detta bidraga att hindra, att värdet å småbruksjord onaturligt uppdrefves.

Jag är jordbruksutskottet tacksam för dess välvilliga behandling af motionen och medgifver gärna, att utskottets förslag innebär en stor lättnad, men jag vågar dock hålla före, att det för sakens egen skull och äfven ur andra synpunkter vore önskvärdt, om Första kammaren toge steget fullt ut och i enlighet med motionen uttalade sig för, att hela köpeskillingen skulle få inestå viss tid i stället för enligt utskottets förslag blott $\frac{9}{10}$ -delar. Statens risk att låta äfven den sista tiondedelen stå inne vore mycket obetydlig i förhållande till den stora lättnad det skulle medföra för småbrukaren. Man sträfvar efter att införa den s. k. tryggade besittningsrätten. Bifall till motionen kommer dock att innebära, att de egentliga för besittningsrätten förefintliga skälen bortfalla. Jag tror därför, att bifall till motionen skulle vara ett nytt bevis på den framtidsblick denna kammare i reformfrågor så ofta visat.

Herr talman, jag yrkar bifall till motionen.

Grefve Wachtmeister, Henning: Inom jordbruksutskottet har jag visserligen deltagit i den slutliga behandlingen af detta

ärende, men det oaktadt hyser jag personligen den uppfattningen, att det vore synnerligen önskligt, att Riksdagen bifölle motionen oförändrad. Motionens innebörd är ju tydligen att framkalla ett alternativ gent emot det förslag, som nyss behandlats af kammaren, nämligen förslaget om »tryggad besittningsrätt», och då synes det mig, som om utskottet icke hade bort klippa bort en så viktig del af motionen som den, hvilken framställer förslag om att en småbrukare skulle kunna från kronodomän med full äganderätt erhålla jord utan att under viss tid erlægga någon del af köpeskillingen härför. Genom att detta förslag bortfallit, blifva de tvenne alternativen ej jämförbara. I det ena fallet har man nämligen ett förslag om tryggad besittningsrätt med möjlighet för en småbrukare att komma i besittning af jord utan att därför i förskott betala ett enda öre, i andra fallet möjlighet för honom att nå samma mål, men mot att inbetala en kontant summa. Det vore ju icke underligt om sympatierna bland våra jordbrukare skulle komma att falla på det förra alternativet. Utskottet har visserligen välvilligt upptagit motionen och bebjärtat dess syfte, men jag anser, det oaktadt, att kammaren skulle genom att bifalla utskottets förslag oförändradt komma att befordra, hvad man icke vill befordra samt förhindra det man icke vill förhindra; jag menar, att genom ett bifall till utskottets förslag oförändradt skulle kammaren komma att befordra sympatierna för förslaget om besittningsrätt, nämligen den tryggade besittningsrätt, hvarom motionerats i Andra kammaren, och hvilken motion Första kammaren ju nyss afslagit. Då utskottet alltså, som jag framhållit, ställt sig välvilligt mot motionen, är jag öfvertygad om att utskottets ärade ordförande och dess ledamöter icke skulle taga illa upp, om kammaren ställde sig så välvillig emot motionen, att kammaren bifölle densamma i oförändrad form. Jag kan icke förstå anledningen, hvarför kammaren skulle afslå den nyss afslagna motionen om tryggad besittningsrätt utan att hafva någonting annat bättre att sätta i stället. Jag anser, att utskottets förslag visserligen är godt, men det är dock ej bättre än det förslag, som ligger i den nyss afslagna motionen, och det kommer helt säkert icke att upptagas så af allmänheten, utan kommer att tydas så, som om Första kammaren ej hade någon verklig önskan att underlätta anskaffandet af småbrukarehemman. För mången kommer det nämligen att synas svårt att börja med ett sådant jordbruk, hvartill erfordras en kontant summa, innan det får tillträdas. Däremot hafva vi i denna motion ett förslag som är bättre och betydligt bättre än det, som återfinnes i den nyss omnämnda motionen från Andra kammaren. Och då det här gäller endast en principfråga — om ock en synnerligen viktig sådan — kan jag för min del ej finna annat än, att det vore synnerligen önskvärdt, att Första kammaren ville fastslå den princip, som i denna viktiga motion fram-

Om underlättande af jordförvärf från statens domäner till småbruk.

(Forts.)

Om underlättande af jordförvärf från statens domäner till småbruk.

(Forts.)

hålles, och därmed tydligen gifva tillkänna, att kammaren ej gillar förslaget om besittning af jord i form af tryggad besittningsrätt.

Då jag emellertid icke i utskottet reserverat mig, hvartill anledningen varit den, att jag genom arbete i annat utskott ej fått tillfälle att följa detta ärende så, att jag erhållit kännedom om de motiver, som dikterat utskottets hemställan, anser jag mig ej nu böra göra något yrkande, så mycket mindre behöfligt, som motionären själf redan framställt yrkande om bifall till sin motion.

Herr Lindblad: Utskottet har ställt sig öfvervägande välvilligt mot motionen, det hafva vi hört af motionären själf, som uttalade sin tacksamhet mot utskottet för den välvilliga behandlingen af motionen. Särskildt har från denna kammares sida ju icke gjorts någon egentlig invändning mot densamma, men med tanken på reservanterna från Andra kammaren torde motionen knappast där slippa så helskinnad igenom. Det är endast i en enda punkt, som utskottet anser sig särskildt böra uppehålla Riksdagens en gång häfdade mening, nämligen den att köparen för att komma till sådant småbruk måste kontant betala en tiondel eller ock ställa borgen för denna tiondel. Det är nämligen så, att våra jordbruksdomäner uppskattas tre år före tillträdet, hvarefter ock sedan styckningsplanen blifvit af Kungl. Maj:t godkänd, en köpare kan få sitt lägenhetsköp klart t. o. m. två år innan han skall tillträda detsamma. Men då är det väl det minsta man kan begära, att han antingen skall ställa säkerhet för en tiondel af köpesumman medelst borgen eller betala denna tiondel vid köpekontraktets underskrifvande. Det kan eljest lätt inträffa, att när den 14 mars kommer och tillträdesdagen är inne, har köparen hunnit ångra sig och han bryr sig icke om att tillträda den lägenhet, om hvilken han två år förut träffat aftal. Då står domänintendenten där vackert och måste gripa in och bruka lägenheten åt kronan eller hux flux sätta sig i förbindelse med den arrendator, som haft lägenheten förut, och anhålla att denne godhetsfullt ville bruka lägenheten ännu ett eller annat år. Arrendatorn säger naturligtvis, att han under sådana förhållanden icke kan erlægga något arrende, och kronan får tillvidare afstå lägenheten utan någon som helst ersättning eller nytta.

Då är det ju blott en kontrollerande åtgärd eller en garanti detta förslag om en tiondel innebär för att köpet skall gå i fullbordan, och när man kunnat gå motionärens önskningsar till mötes så pass långt, torde det icke vara värdt att haka upp sig på denna lilla bestämmelse, hvilken dock är alldeles nödvändig på grund af de formaliteter, som äro förbundna med förvaltningen af kronans jordbruksdomäner. Jag tror därför att kammaren här gjorde oklokt, om kammaren skulle gå lika långt som

motionären i denna del, ty behofvet tackes dock fullständigt med det förslag som utskottet här afgifvit.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med därunder framställda yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 9 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande nr 48, i anledning af väckta motioner om rätt för arrendator af sådan lägenhet, som afses i kungörelsen den 18 juni 1909 angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen, att förvärfva äganderätt till lägenheten.

Om rätt för arrendatorer af vissa lägenheter å kronoparker m. m. att förvärfva äganderätt till lägenheterna.

I två särskilda inom Andra kammaren väckta, till jordbruksutskottets förberedande behandling öfverlämnade motioner hade förslag väckts om ändring i gällande bestämmelser angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen, hvilka bestämmelser innefattades i kungl. kungörelsen den 18 juni 1909; och hade i sådant afseende hemställts,

af herr *J. Rehn* i motionen nr 36:

att Riksdagen ville besluta, att innehafvare af sådan arrenderad lägenhet, som omförmäles uti nämnda kungörelse jämväl skulle äga rätt att, på de villkor, som Kungl. Maj:t vid utfärdande af kungörelse därom kunde finna skäligt bestämma, med full äganderätt förvärfva lägenheten; dock endast för så vidt femton år förflutit sedan innehafvaren eller den, från hvilken han ledde sin rätt, blefve såsom arrendator å lägenheten antagen;

och af herr *F. O. Mörtsell* m. fl. uti motionen nr 47:

att på lämpligt ställe i nu gällande författning om upplåtelse af odlingslägenheter i de sex nordligaste länen en i hufvudsak så lydande paragraf måtte införas: De, som så vilja och kunna, må vid utgången af frihetsåren genom erläggande af det för arrendering bestämda taxeringsvärdet förvärfva full äganderätt till lägenheten.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda grunder hemställt,

1:o) att herr Rehns ifrågavarande motion icke måtte bifallas; samt

2:o) att herr Mörtsells m. fl. motion icke heller måtte bifallas.

Om rätt för
arrendatorer
af vissa lägen-
heter å krono-
parker m. m.
att förvärfva
äganderätt till
lägenheterna.
(Forts.)

Herr Biörklund, Henning: Båda dessa motioner gå ut på att full äganderätt skulle komma i stället för nyttjanderätt till kronotorp. Båda motionärerna äro personer väl förfarna i de tänkesätt, som hysas af dem, hvilka kunna komma i fråga att erhålla dylika upplåtelser. Den ena motionären säger: »jag är, med den kännedom jag tror mig äga om det allmänna tänkesättet i denna fråga, icke blott i min närmaste hemtrakt, utan jämväl på en del andra orter i Norrland, lifligt öfvertygad om, att det ojämförligt största antalet af här afsedda nybyggare — de må för öfrigt tillhöra hvilken samhällsklass som helst — utan tvekan skulle föredraga att taga i besittning en odlingslägenhet som de efter någon »försökstid» kunde efter eget val antingen arrendera eller också till skäligt pris friköpa, framför en sådan lägenhet, hvartill endast arrenderätten står dem öppen».

Vidare säger han: »Utsikten att en gång nå detta» — att blifva ägare till den jord han odlat och bebyggt — »för hvarje nybyggare eftersträfvade mål, skulle helt visst blifva den kraftigaste eggelse till intensivt arbete och sparsamhet, utan hvilka dessa småbruk aldrig kunna erhålla den ekonomiska bärkraft, som är nödvändig för att de skola kunna fylla det ändamål, som med deras tillkomst är afsedt».

Utskottet talar om, att en erfarenhet skulle vara behöflig, innan man griper sig an med denna sak, men motionären hänvisar till att erfarenheten finnes redan och säger att det »ej torde saknas tillräcklig erfarenhet om, att den själfägande bonden och småbrukaren i regel visar mera intresse och håg för sin jords uppodling och förbättring än arrendatorn och torparen».

Den andra motionären, som är hemmansägare och särdeles väl underkunnig om tänkesätten i den trakt, som han representerar inom Andra kammaren, säger: »Säkert är åtminstone, att en stor del af de duktigaste männen, som äga stora förutsättningar att bli duktiga jordbrukare, draga sig för att söka få ett kronotorp, emedan de icke kunna förvärfva den fulla äganderätten.»

Och vidare: »Med hänsyn till de goda villkor, på hvilka jorden upplåtes, har ju ofta framhållits, att frågan om äganderätten egentligen blott är en känslofråga. För vår del kunna vi icke medgifva, att så är, men äfven om det blott vore en *känslofråga*, så synes den oss likväl i detta sammanhang vara så betydelsefull, att den med största omsorg borde af statsmakterna upptagas till ompröfning.»

Och så säger han från sin erfarenhet i afseende å kronotorparne: »kronotorparklassen komme med nuvarande bestämmelser att i öfvervägande grad utgöras af mindre duktiga och mindre företagsamma personer. Och dock är det de kraftigaste armarna och de spänstigaste sinnena, som staten genom upplå-

tande af kronojord borde söka hindra från att dragas med i emigrationens strömfåra.»

Sedan utskottet referat hvad motionärerna yttrat, och tillika lämnat en historik öfver kronotorpens tillkomst, säger utskottet: »Utskottet delar motionärernas uppfattning därom, att upplåtelse med äganderätt är *särskildt i de nordliga länen* att föredraga framför besittningsrätten», men utskottet anser det »olämpligt att vidtaga någon ändring uti de förra året fastslagna bestämmelserna för ifrågavarande upplåtelse af odlingslägenheter, *innan man fått minsta erfarenhet*, huru förhållandena med tillämpning af dessa komma att gestalta sig.»

Ett ytterligare skäl till uppskof hämtar också utskottet af senaste Riksdags beslut om upplåtelse af odlingslägenheter under äganderätt å Alträsk och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog, och utskottet vill att man skall dröja med saken, tills någon erfarenhet vunnits om dessa upplåtelse med äganderätt. Nu är det ju emellertid, så vidt jag förnummit, så, att man ännu ej hunnit någon vart med dessa upplåtelse. Ingen enda upplåtelse lär ännu hafva skett från de nämnda kronoparkerna; ja, icke ens den nämnd, som skulle tillsättas för att där ordna, lär ännu hafva blifvit tillsatt. Enligt stadgandena för dessa upplåtelse skulle det dröja 15 år innan äganderätten skulle begynna och, så vidt jag kan förstå utskottets resonemang, skulle först då de omständigheter inträffa, hvilka sedermera skulle grundlägga en erfarenhet. Således dröjer det ett antal år innan upplåtelse sker; så dröjer det 15 år innan äganderätten tillkommer, och ytterligare dröjer det ett obestämdt antal år, innan man anser sig hafva någon erfarenhet af denna äganderätt att lita till. Mig förefaller det, som om det blefve något för länge att vänta på denna erfarenhet. Därtill kommer, att det är så många andra omständigheter, som äro förenade med dessa upplåtelse vid Alträsk och Svanå, utan motsvarighet vid upplåtelse å kronoparker i allmänhet. Antingen det går lyckligt eller olyckligt vid upplåtelse i Alträsk och Svanå kronoparker, kan därför den, som ej vill upplåtelse under äganderätt, få många skäl att säga: där var det annorlunda, där var det så och så ordnad; däraf kan icke dragas några allmänna slutsatser om behofvet och nyttan af äganderätt. Ty där skall det ju blifva likasom en koloni; där skall det finnas gemensamt skogsfång och bete; där skall det göras undantag för ordnande af vägar och skola, såg, kvarn, andelsmejeri och annat. Där skola således vidtagas hvarjehanda anordningar, som det ej kan blifva fråga om motsvarighet till med afseende å kronotorp, som upplåtas spridda på olika trakter inom Västerbottens och Norrbottens län. Det är för den skull mycket sannolikt, att erfarenheten från Alträsk och Svanå aldeles icke kommer att lämna något obestriddt stöd för eller mot upplåtelse med äganderätt på andra platser, men all-

Om rätt för arrendatorer af vissa lägenheter å kronoparker m. m. att förvärfva äganderätt till lägenheterna.
(Forts.)

Om rätt för arrendatorer af vissa lägenheter å kronoparker m. m. att förvärfva äganderätt till lägenheterna.

(Forts.)

deles säkert är det däremot, att, om utskottets tankegång blir af Riksdagen godkänd, så att man skall vänta på erfarenhet från detta andra håll, innan något åtgöres i den af motionärerna åsyftade riktning, det kommer att dröja mycket, mycket länge innan denna fråga kan blifva genomförd. Jag tycker, att man på tillvägagåendet kan tillämpa ett uttryck, som förr brukades mycket ofta i riksdagen, ordspråket: »Medan gräset växer, dör kon».

Jag vill nu ej göra något yrkande, då jag ej anser, att vare sig den ene eller andre motionärens framställning bör direkt bifallas — jag hade tänkt att möjligtvis genom Kungl. Maj:ts medverkan det skulle kunna blifva någon klarare läggning af frågan än den motionärerna åstadkommit — men jag tillåter mig uttala den förhoppning att, då frågan nästa gång återkommer, hvilket säkerligen ej kommer att dröja länge, utskottet behagar visa lika stor välvillighet i handling, som det i föreliggande betänkande visat i ord.

Herr Berggren: Ehuru den föregående ärade talaren ej gjort något yrkande, skall jag dock be att få med några ord bemöta hvad han yttrat. Han har framhållit det behjärtansvärda i de skäl, som motionärerna anfört för sina förslag, att äganderätt skulle tilldelas dessa lägenhetshafvare i de sex nordligaste länen, och han har framhållit, att utskottet välvilligt upptagit och äfven insett det behjärtansvärda i motionärernas framställningar, men han klandrade utskottet för, att det kommit till den kläm, dess betänkande innehåller. Orsaken härtill torde ej vara ovilja mot äganderättssystemet, utan i detta fall mera en principfråga.

Riksdagen fastslog nämligen förra året vissa principer för upplätelser af lägenheter från kronans marker. Dessa voro, att upplätelser af mark från kronodomäner i södra och mellersta Sverige skulle ske med äganderätt, att upplätelser från vissa afskilda områden på Alträsk och Svanå kronoparker samt f. d. Selets stockfångstskog, efter en försökstid af 15 år, likaledes skulle ske med äganderätt, samt slutligen att upplätelser af lägenheter på andra kronoparker och öfverloppsmarker i de sex nordligaste länen skulle ske med 50-årig arrende- eller besittningsrätt, därvid lägenhetsinnehafvaren skulle tillgodonjuta vissa naturaförmåner samt odlingshjälp och frihetsår. Det torde vara klart äfven för ifriga förkämpar för äganderättsupplätelser, att man i statens intresse ej kan tåla, att upplätelser med äganderätt lämnas inom kronoparkernas områden. De lägenheter, som skulle få upplätas inom kronoparker och kronoöfverloppsmarker, vore dels så att säga strödda skogslägenheter, som kunde medföra fördelar för kronoskogarna själfva och dessas förvaltning — klart är, att därvid äganderätt ej kunde komma i fråga — dels ock lägenheter i närheten af mera bebyggda platser eller invid bättre kommunika-

tioner. För de senare kunde ju äganderätt ifrågakomma, men så länge de ej afskilts från kronoskogarna, utan ligga under domänstyrelsens förvaltning, anser jag, att sådana lägenheter ej heller böra få innehafvas med äganderätt.

Detta torde vara grunden, hvarför utskottet kommit till sin hemställan. Jag ber att få yrka bifall därtill.

Om rätt för arrendatorer af vissa lägenheter i kronoparker m. m. att förvärfva äganderätt till lägenheterna.

(Forts.)

Herr Markgren: Då jag vid detta ärendes behandling vågat taga kammarens uppmärksamhet i anspråk, sker det icke för att framställa något från utskottets hemställan afvikande yrkande. Afsikten är en annan, den nämligen, att då utskottet, såsom också redan förut påpekats, framhållit, att det »delar motionärernas uppfattning därom, att upplåtelse med äganderätt är särskildt i de nordliga länen att föredraga framför besittningsrätten», betona, att åtgärder böra, så snart ske kan och i den omfattning sådant är möjligt, vidtagas för att bereda innehafvare af odlingslägenheter, särskildt å kronans öfverloppsmarker, möjlighet att få sin besittningsrätt utbytt mot äganderätten. Vidtagande af åtgärder härför synes mig vara en naturlig utvecklingsföljd af lagstiftningen från år 1891 rörande skogstorspsinstitutionen. Från att ursprungligen vara afsedd att bereda hem å kronoparker inom Norr- och Västerbotten för personer, som kunde tjäna vid parkernas vård och bevakning, hafva upplåtelse numera fått såsom ett sitt förnämsta ändamål att tjäna egnahemsidén. Så har i någon mån skett redan genom kungl. kungörelsen af år 1904, som borttog skyldigheten för lägenhetsinnehafvare att verkställa arbeten å kronoparkerna, men ännu mer genom förra årets kungl. kungörelse, som dels vidgade området för jordupplåtelse utöfver de två nordligaste länens gränser till att omfatta de sex nordligaste länen, dels ock bestämde, att torpen fingo upptagas ej blott »å platser, där de äro för kronoparkernas vård och bevakning gagneliga, utan äfven i närheten af odlad bygd och kommunikationsled».

Hvad som nu bör ske, för att lagstiftningen i detta afseende skall helt gagna egnahemsidén och härför blifva fullt effektiv, är, synes mig, att steget tages fullt ut till att bereda möjlighet för, att åtminstone lägenhetsinnehafvare å öfverloppsmarker måtte, där de så önska, på bestämda, billiga villkor och efter viss pröfvotid erhålla full äganderätt till den jord, de odla och bebygga. Endast på detta sätt bindas dessa innehafvare till att med verkligt intresse och kraft ägna sig åt odlingsarbetet. Endast så danas de till att lita på sig själfva och stå på egna fötter. Eljest är det att befara, att man, i stället för att skapa en fullt själfständig befolkning, skapar personer, som, då de stå under den förlamande känslan af att arbeta ej å egen utan å statens mark, vid mötande svårigheter icke närmast tänka: vi skola själfva öfvervinna dessa

Om rätt för arrendatorer af vissa lägenheter & kronoparker m. m. att förvärfa äganderätt till lägenheterna.

svårigheter, utan: staten, hvilken jord vi besitta och odla, får sörja för oss.

Att frågan ordnas, utan att fördröjas alltför länge, synes mig vara af synnerlig vikt. Den tid stundar, då allt flera armar måste taga upp jordbruket i stället för skogsbruket inom Norrland. Den generation, som nu är i försvinnande i de norrländska skogsförsamlingarna, har i mångt och mycket sökt sin väsentliga utkomst från skogen. Men skogarna äro på många ställen rätt hårdt anlitade. Det kommer då en tid — och för många kommuner torde den ej vara så aflägsen — då skogsarbete ej kan gifva så riklig sysselsättning som hittills. Och då vore det godt, om staten kan möta den befolkning, som blifver ledig, med det uttalandet: här finnes plats för eder; här kunnen I få bygga, här få bo med utsikt, att hemmet, som I här uppfören, skall blifva edert, icke blott med besittnings- utan ock i sinom tid med äganderätt.

(Forts.)

Herr talman, jag har intet yrkande att framställa.

Herr Larsson: I den utsträckning, hvori hos oss enskildt innehaf af jord af gammalt varit förenadt med äganderätt, är det klart, att Första kammaren afslår en motion, där besittningsrätt skulle träda i stället för äganderätt. I konsekvens härmed har kammaren gillat herr Nilssons motion i dess öfvervägande del. Den nu föreliggande motionen angår kronotorpen i de sex nordliga länen. Jag är den förste att erkänna, att den tid af 50 år, som regeringen och Riksdagen fastställt för denna besittningsrätt, är mycket fördelaktig, liksom också villkoren för öfrigt. Men jag anser, att det vore konsekvent, om äfven för kronotorparne kunde beredas äganderätt. I vårt land, som har så oerhörd utsträckning och där staten äger så många miljoner tunnland, anser jag det rätt, att man åt hvar och en, som vill med allvar besitta och äga jord, också bereder tillfälle därtill. Och i dessa nordliga län, där man måste tänka sig, att uppodling af lägenheter är förenad med de allra största strapatser och bekymmer, bör den som ägnar sig däråt, också kunna beräkna att en gång blifva ägare af sitt arbete.

På samma gång jag ytterligare betonar, att, då dessa två rättsbegrepp nu stå emot hvarandra, besittningsrätt och äganderätt, denna kammare håller på äganderätten, vill jag äfven framhålla, att de flesta inom vårt land göra detsamma. Småbrukarekongressen för några år sedan här i Stockholm uttalade sig också för full äganderätt. Då skall man konsekvent tillämpa den principen. Och jag tror, att svårigheterna därvidlag ej äro öfverkomliga. Jag har själf varit uppe på kronoöfverloppsmarker i Dalarne. Där har vid skifte afsatts sätrar, som sedan urminnes tid varit begagnade af befolkningen, och att här ordna med betesrätt och vedfång anser jag ej vara omöjligt.

Jag skall ej göra något yrkande, men har velat säga detta i hopp att en annan gång, då frågan kommer på kammarens bord, konsekvenserna dragas ut och full äganderätt beredes äfven dessa pionjärer för odlingen uppe i de nordligaste delarne af vårt land.

Om rätt för arrendatorer af vissa lägenheter å kronoparker m. m. att förvärfa äganderätt till lägenheterna.

(Forts.)

Herr Odelberg, Theodor: Antalet motioner angående egnahemssaken och angående upplåtande af mark på kronodomäner till bildande af egna hem ha blifvit oroväckande, och mig synes att man går väl långt i reformifver, då man, såsom nu skett, föreslår förändringar i grunder, som af förlidet års Riksdag antagits och knappast ännu kunnat tillämpas.

Utskottets pluralitet liksom äfven denna kammare föredrager nog liksom den svenska allmogen äganderätt till jord framför besittningsrätt, och det har ju utskottet visat i det utlåtande som afgifvits med anledning af herrar Staaffs m. fl. motioner, och som nyss godkändes af denna kammare. Men staten bör ock se något på sitt eget intresse, och om olägenheter skulle uppstå, därest upplåtelser med äganderätt lämnades, bör endast lämnas besittningsrätt.

Hvad nu beträffar de upplåtelser i de 6 nordligaste länen, som reglerades förlidet år, förhåller det sig på följande sätt. Å Alträsk och Svanå kronoparker afsattes en betydande areal för att med äganderätt upplåtas till egna hem. Denna areal är utbruten från kronoparken. Men dessutom medgafs förra året, att äfven egnahemslägenheter liksom förut kronotorp skulle få upplåtas på själfva kronoparkerna. För att befordra denna egnahemsbildning skulle den, som ville skapa ett eget hem, få fritt byggnadsvirke, fri vedbrand och 750 kronor i odlingshjälp, hvarjämte han under de första 15 åren skulle vara fri från arrendeafgift; efter de 15 åren skulle en obetydlig arrendeafgift lämnas. Dessa upplåtelser ha från början hufvudsakligen tillkommit, för att staten skulle ha tillgång på arbetskraft på kronoparkerna, och den afsikten får nog fortfarande tagas med i beräkning. Ty icke kunna vi tänka oss, att dessa jordbrukare, som fått enstaka upplåtelser på kronoparkerna här och hvar, skola kunna existera utan att skaffa sig arbetsförtjänst, och sådan är nästan alltid möjlig att få på kronoparkerna. Men att upplåta dessa torp med äganderätt, det tror jag skulle innebära en mycket stor fara för staten. Staten kan visserligen första gången sälja dessa lägenheter till personer, som äro dugliga arbetare och lämpliga att sköta torpet, men sedan kan torpet komma att gå ur hand i hand och möjligen stanna i sådana personers händer, som ej borde få bygga och bo på kronoparkerna. Jag tror, att det från statens synpunkt är klokast och lämpligast att icke upplåta dessa enstaka torp på kronoparkerna med äganderätt. Men däremot kan man fortsätta — och jag förmodar, att äfven så är meningen

— på den väg, som man slog in på förlidet år, nämligen att utbryta från kronoparkerna lämpliga platser, som utdikas och där-
efter upplåtas med äganderätt till egna hem.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll
kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Första
kammarens tillfälliga utskotts den 9 och 12 innevarande april
bordlagda utlåtande, nr 8, i anledning af väckt motion angående
skrifvelse till Konungen med begäran om utfärdande af sådana
bestämmelser för begagnande af eldvapen, att den allmänna säker-
heten, särskildt på landsvägarna, icke må äfventyras.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

*Om inskränk-
ning i rätten
att begagna
eldvapen.*

Till utskottet hade hänvisats en af herr *Lorentz Petersson*
väckt motion, nr 4, hvori bland annat hemställdes, att Riksdagen
ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl.
Maj:t snarast möjligt utfärda sådana bestämmelser för rätt öfver
hufvud för begagnande af eldvapen, att den allmänna säkerheten,
särskildt på landsvägarna, icke måtte äfventyras.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att herr *Lorentz*
Peterssons motion i den del den afsåge bestämmelser och kon-
trollföreskrifter för rätt att utom jakt begagna eldvapen icke måtte
till någon Första kammarens vidare åtgärd föranleda.

Herr *Petersson, Lorentz*: Såsom synes af det föredragna
utlåtandet, har både jordbruksutskottet vid behandlingen af herr
Jespersons med min delvis sammanfallande motion och äfven
det tillfälliga utskottet vid behandlingen af den motion, jag väckt,
visat sig erkänna, att den nuvarande snart sagdt obegränsade fri-
heten att både vid jakt och eljest använda långskjutande gevär
kan ha sina betänkligheter. För min del tror jag, att här före-
ligger en mycket stor fara, och att kraftiga åtgärder för att af-
vända densamma snarligen böra vidtagas.

Jag har i min motion utgått från en sorglig olyckshändelse,
som förliden höst inträffade i min hemtrakt, och jag har sagt,
att redan detta faktum borde tillfyllest konstatera behofvet af
skyndsamma åtgärder till förekommande af nu berörda fara. Att en
person under färd på allmän landsväg dödas af en återstudsande

remingtonkula, säkert utan att den, som aflossade skottet, hade den allra ringaste aning om, att han kunde vålla en medmänniskas död, det synes tyda på, att bruket af eldvapen både vid jakt och äfven eljest bör ställas under effektiv kontroll. Jag har också i min motion erinrat om, att flera olyckstillbud af liknande slag förekommit i min hemtrakt. Och jag är säker på, att herrarna ur sin egen erfarenhet kunna taga fram exempel, som tyda på, att faran i angifna hänseende är stor. Det är så, att långskjutande gevär nu för tiden mer och mer börjat användas. En järnhandlare där hemma har meddelat att, då numera de vid armén kasserade remingtongevären säljas för ytterst billigt pris, många personer skaffa sig sådana, och att de, som köpa dem, ofta icke nöja sig med vanliga, utan rekvirera s. k. bemantlade kulor, som gå åtminstone en half mil långt.

*Om inskränkning i rätten att begagna eldvapen.
(Forts.)*

Nu har Riksdagen för en tid sedan afslagit herr Jespersons motion på den grund, att frågan om revision af jaktstadgan är föremål för Kungl. Maj:ts behandling. Men jag tviflar på, att allt vinnes genom en sådan revision. Hvad som däröfver kan behöfva göras anser jag mig icke kompetent att närmare angifva. Men är det så, att man erkänner nödvändigheten af att åtgärder vidtagas, så skall man nog finna på sådana. Utskottet synes vilja medgifva, att det skydd, som genom ordningsstadgan för rikets städer af den 24 mars 1868 är beredt städer och stadliknande samhällen, borde i någon form utsträckas äfven till den mindre tätbefolkade landsbygden. Ja, då kunde man ju sörja för, att sådana bestämmelser blefve utfärdade. Vidare vill jag erinra därom, att den, som vill köpa sprängämnen, måste genom intyg af någon myndighet styrka, att han är i sländ att med tillbörlig försiktighet använda dessa farliga ämnen. Sådana bestämmelser skulle ju också, synes det mig, i fråga om bruket af eldvapen kunna utfärdas, hvarigenom man åtminstone vunno, att folk tänkte på, att här är fara å färde, och att ansvarskänslan skärptes. Med afseende å de så nödvändiga målskjutningsöfningarna kunde väl fastställas såsom regel, att sådana icke på något villkor finge anställas annat än på ordentliga skjutbanor och under uppsikt.

Jag skall nu icke framställa något yrkande. Jag förstår, att det icke skulle tjäna något till. Men jag har velat ytterligare framhålla, hvilken stor fara här verkligen förefinnes, och att åtgärder till dess afvärande behöfva snarast vidtagas. Här kan med allt skäl sägas, att »fara ligger i dröjsmålet».

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande punkt af utlåtandet hemställt.

*Angående om-
läggning af
länsindelning-
gen.*

Föredrogs ånyo Första kammarens tillfälliga utskotts den 9 och 12 i denna månad bordlagda utlåtande, nr 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t beträffande omläggning af länsindelningen m. m.

Uti en inom Andra kammaren väckt motion, nr 183, i hvars syfte herr P. Nilsson i Bonarp med flera af kammarens ledamöter instämt, hade herr *Åkesson* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att i sammanhang med utredningen angående fögderiförvaltningen utredning äfven måtte ske, huruvida och i hvad mån omläggning af länsindelningen kunde ske eller eventuellt, med bibehållande af länsstyrelsen i öfrigt, två eller flera län kunde sortera under en och samma landshöfding.

Andra kammarens tillfälliga utskott hade i ärendet hemställt, att Andra kammaren i anledning af förevarande motion ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning angående möjligheten af Blekinge, Hallands och Västmanlands läns upphörande såsom administrativ enhet samt därefter till Riksdagen inkomma med det förslag i ämnet, som af omständigheterna kunde anses påkalladt.

Utskottets hemställan hade af Andra kammaren godkänts, hvarefter ärendet öfverlämnats till Första kammaren, som hänvisat detsamma till förberedande behandling af sitt första tillfälliga utskott.

Sistnämnda utskott hade i nu föredragna utlåtande af anförda skäl hemställt, att Första kammaren icke måtte biträda Andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Herr Danström: De tungt vägande skäl, som af denna kammares första tillfälliga utskott anförts mot det från Andra kammarens femte tillfälliga utskott framkomna och af kammaren bifallna skrifvelseförslaget om tre länsammanslagningar, torde vara tillräckliga för att motivera ett yrkande om afslag å detta utredningsprojekt. Jag tager också för gifvet, att Första kammaren känner sig öfvertygad af dessa skäl och icke vill vara med om att besvära Kungl. Maj:t med en utredning, som ej gerna kunde resultera i annat än ett afstyrkande af den ifrågasatta omläggningen af länsindelningen. Jag skulle därför kunna åtnöja mig med att yrka bifall till Första kammarens utskotts betänkande.

Men såsom representant för ett af de län, som hotas med att komma på indragningsstat, kan jag icke underlåta att såsom ett uttryck för Hallands invånares, utan tvifvel samstämmiga

mening, framföra en protest mot en sådan länsindragning. Halland, det forna danska landskapet, känner sig med starka band förenadt med gamla Sverige, men det skulle bjuda dess innebyggare mycket emot, att få sin från förhistorisk tid själfständigt styrda provins i civiladministrativt afseende inkorporerad med t. ex. det forna norska landskapet Viken och en mellanliggande del af det ursvenska Västergötland.

En sammanläggning af Halland och Bohuslän skulle, såsom ock Andra kammarens utskott medgifver, möta stora svårigheter. Jag anser dessa svårigheter vara så stora och uppenbara, att tanken på en sådan oformlig länsomläggning genast utan vidare undersökning bör öfvergifvas. Såsom framgår af den historik, hvilken Första kammarens utskott här framlagt, ha de af Riksdagen allt sedan 1809 uttalade önskningsarna om ändrad administrativ indelning gått ut på att söka afskaffa förefintliga oregelbundenheter och geografiska oformligheter, hvarjämte klagomål anförts öfver residensens olämpliga belägenhet i en del af rikets län. I detta fall synes man däremot vilja införa ny oregelbundenhet och oformlighet samt ett för länsinvånarna mycket obekvämt residensläge. Man skulle hopkonstruera ett län, hvilket såsom administrativ enhet komme att söka sin like i oformlighet, en 335 kilometer lång och från 53 till endast 5 kilometer bred kuststräcka, med vidt skilda intressen och kynnen hos befolkningen.

Hvar skulle den administrativa centralpunkten för ett sådant egendomligt län sökas? Halmstad, som i sitt präktiga medeltidsslott äger för en länsstyrelse erforderliga lokaler och har goda järnvägsförbindelser åt alla håll, borde väl ha de största förutsättningarna för att blifva äfven det förlängda länets residensstad; men Halmstad ligger nog för långt söderut. Uddevallas läge är för långt norr ut, och där måste en residensbyggnad uppföras, om det skulle upphöjas till residensstad. Och Göteborg, som ligger ungefär midt emellan landsremsans ändpunkter, kunde väl knappast ifrågasättas som länsresidensstad, när det ju komme utanför länet. Det är nämligen endast under den förutsättningen, att Göteborgs stad i en ej alltför aflägsen framtid skulle komma att utbrytas från Göteborgs och Bohus län, som Andra kammarens utskott ifrågasätter en förening mellan detta län och Halland. Residensets i Göteborg lokaler borde väl då lämpligast upplätas till det blifvande öfverståthållareembetet, som är Göteborgs framtidsdröm. Äfven där komme alltså att erfordras nybyggnad för en länsstyrelse i ett Hallands och Bohus län. Kanske man slutligen i händelse af en sammanslagning måste besluta sig för att låta Konungens befallningshafvande residera i — Kungäbacka, som ligger centralare än Göteborg. Man inser redan här af, huru orimligt själfva förslaget är, och hvart möjliga besparingar på en sådan länsomläggning skulle taga vägen.

*Angående om-
läggning af
länsindelning-
gen.*

(Forts.)

Angående om-
läggning af
länsindelning-
gen.

(Forts.)

Det måste också äfven från statens synpunkt framhållas såsom mycket betänkligt att beröfva en stad den under århundraden åtnjutna förmånen att vara ett läns residensstad; ty obestriddt är, att en sådan statsinstitution som en länsstyrelse har stor betydelse för en stads affärslif och rörelse samt ekonomiska bärkraft, och det är möjligt, att en sådan förflyttning kunde verka rent af ruinerande på ett framåtsträfvande stadssamhälle.

Vid remissen af detta ärende framhöll här en högt ärad talare på Blekingebänken, att där ett län sammanfaller med ett urgammalt historiskt landskap, den största hänsyn måste tagas härtill och någon ändring i denna häfdvunna indelning icke bör sättas i fråga. Ja, det är nog så, att de mindre folkrika landskapslänen önska få lefva lika väl som de små nationerna. Denna uppfattning är säkerligen så fast rotad i folkmedvetandet både i Halland och Blekinge, att ett förslag att »omlägga» dessa län mötes med allmän motvilja inom de bägge landskapen.

Första kammarens utskott framhåller i sitt utlåtande, att det gagneliga, personliga samarbetet mellan länsinvånare och länsstyrelse skulle komma att försvåras och minskas, om en sammanslagning af län företoges. En sådan olägenhet af en länsomläggning bör i särskild grad beaktas. Det är nämligen en gammal god svensk sed, att ett läns invånare personligen vända sig till sin länsstyrelses landkansli eller landskontor och icke minst direkt till sin landshöfding med förfrågningar om kommunala eller egna angelägenheter samt därvid erhålla erforderliga upplysningar och råd. Härigenom undvikes mycket skrifveri och tidsutdräkt för en del ärendens behandling, och länsstyrelsen blir mera förtrogen med de olika länsbygdernas förhållanden, behof och önskningsar.

En påbörjad sammanslagning af län kan möjligen bli första steget till en föga tillräddlig centralisation på länsförvaltningens område i riktning mot dessa lokalstyrelsens ersättande med ett stort ämbetsverk, ett statens landssekreteriat i Stockholm. Jag undrar dock, huru långt Andra kammarens gode herrar och svenske män vilja vara med på den vägen. En stor majoritet i kammaren gick visserligen utan att blinka med på utredningsförslaget; men det var därför, att det icke gällde detta flertalet län. Ett gammalt bevingat ord varnar dock med sitt: »I dag mig, i morgon dig».

Då vid 1908 års riksdag en omläggning af länsindelningen kom på tal i Andra kammaren i samband med löneregleringen för länsstyrelserna, yttrade en af kammarens ledande män, herr Daniel Persson i Tällberg: »Frågan om en indragning af vissa län, hvilken fråga i hög grad rör allmänheten, är af beskaffenhet att *böra först som sist afvisas*». Det var sanna, förståndiga och bestämda ord, som äfven i år bort sägas, där i kammaren. Det måste i någon mån förvåna, att samme talare icke i år

kraftigt uppträdde mot utskottsförslaget, hvilket stälde i utsikt att slopa icke mindre än tre län. Kanske dock herr Daniel Persson ej var tillstädes vid tillfället, eller han var fullt öfvertygad, att första kammaren skulle afvisa förslaget, så att han ej behöfde spilla sitt krut på det. Det hoppet hyste nog också de representanter i Andra kammaren för de hotade länen, hvilka, ofsedt olika politisk ståndpunkt, kämpade mot förslaget.

Första kammarens första tillfälliga utskott har redan reducerat de sparsamhetssynpunkter, som Andra kammarens utskott anlagt i denna fråga, till de mycket små dimensioner, de verkligen äga. För min del tror jag, att statens möjliga besparing på den ifrågasatta länsreduktionen skulle bli mycket ringa och vida mer än uppvägas af de rent ekonomiska förluster, som invånarne i de sammanslagna länen komme att lida, andra stora olägenheter att förtiga.

Här i Riksdagen göras hvarje år mycket välmenande och allvarligt menade ansatser att åstadkomma sparsamhet i statsförvaltningen, något som också är både lofvärdt och eftersträfvansvärdt, ehuru det sannerligen icke kan ske utan någon stor, enhetlig plan. Dessa partiella sparsamhetsförsök, om de någon gång vinna beaktande och leda till praktiska resultat, visa nämligen i regel till sist, att de endast åstadkommit nya statsutgifter. Det är en föga hugnesam erfarenhet, som nog komme att upprepas äfven vid en länsomläggning.

Om nu Riksdagen en gång för omväxlings skull skulle göra ett försöksexperiment i sparsamhet på eget område, i sin egen administration, för att sålunda föregå med godt exempel! Kanske därigenom skulle kunna sparas lika mycket som på indragningen af ett par tre län. Jag syftar härvid särskildt på de växande kostnaderna för det, trots gjorda ansträngningar att begränsa, alltjämt svällande riksdagstrycket, hvilket i lördags kom på tal äfven i Andra kammaren. Jag saknar dock anledning att vid detta tillfälle inlåta mig på denna fråga.

Det skulle också sparas mycket både i tid och pengar om Riksdagen och dess utskott blefve i tillfälle att mera utslutande syssla med sakliga och möjliga uppgifter. Här föreligger t. ex. från Andra kammarens femte tillfälliga utskott ett digert betänkande med historik i fråga om länsindelningen och dess gång efter annan ifrågasatta omläggning — en mycket intressant och duktigt utarbetad historik, det erkänner jag, äfvensom att den kan ha sitt särskilda värde för framtida forskning och utredningar. Men det dryga arbete och de kostnader, som därpå nedlagts, stå icke i rimligt förhållande till det hugskott, som därigenom skulle främjas.

Här föreslås från Andra kammaren, att Riksdagen måtte skrifva till Kungl. Maj:t och begära utredning angående möjligheten af tre läns upphörande såsom administrativa enheter. Men

*Angående om-
läggning af
länsindelning-
gen.*

(Forts.)

Angående om-
läggning af
länsindelning-
gen.
(Forts.)

i fall som detta får väl Riksdagen se till att spara något på skrivelser till Kungl. Maj:t med begäran om utredningar; ty sådana kosta mycket pengar, som vi noggsamt veta. I en nydaningstid som vår äro dyrbara kommittéarbeten i utredningssyfte oundvikliga. Men Riksdagen kan icke skriva till Kungl. Maj:t om likt och olik i oträngda och tvifvelaktiga fall för att göra hvarje reformifrig motionär litet glädje. Utredningsyrkandena synas tilltaga för hvarje riksdag och äro i år särskildt talrika. Begär man för mycket i den vägen, måste Riksdagen till sist begära tillsättandet af en kommission för att hålla reda på alla utredningarna.

Till sist kan jag icke låta bli att uttala ett vemodigt beklagande, för den goda grannsämjans skull, öfver att uppslaget till detta utredningsyrkande ursprungligen utgått från halländingarnas och blekingarnas goda vänner och trogna grannar i Skåne, hvilka själfva ha två hela län, det ena till yttnehället mindre än Halland, men ändock icke unna sina bägge grannlandskap ett län hvardera.

I förhoppning att denna kammares beslut i länsfrågan blir sådant, att man i Blekinge, Halland och Västmanland kommer att känna sig synnerligen tillfreds med att landet har en Första kammare, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till första tillfälliga utskottets här föreliggande hemställan.

Herr Liedberg: Motionären i Andra kammaren har med sitt förslag afsett endast en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om en utredning i sammanhang med utredningen angående fögderiförvaltningen. Han har gjort detta på helt och hållet ekonomiska skäl. Vi se, huru utgifterna dag för dag stiga, och vi måste tillse, att inkomsterna svara mot de ökade utgifterna. För att icke för mycket betunga landet är man tvungen att göra hvad man kan för att förenkla statsförvaltningen och inskränka utgifterna.

Motionären föreslår, att antingen vissa län indragas eller ock två eller flera län sammanslås under en och samma landshöfding. Andra kammarens tillfälliga utskott har gått med på det senaste alternativet och föreslagit sammanslagning af vissa län med hvarandra. Utskottet har därvid handlat för hastigt, ty en sak som denna kan bestämdt icke utredas på den korta tid, som stått till utskottets förfogande. En allsidig utredning är hvad som kräves i denna fråga.

Första kammarens utskott har afstyrkt kammaren från att biträda Andra kammarens beslut, och jag har intet att invända mot utskottets hemställan, men den motivering, som utskottet har för sitt afstyrkande, finner jag för min del icke vara vidare tungt vägande i flera afseenden. Utskottet har anfört, att, om två län skulle sammanslås, kommer detta naturligtvis att väcka ovilja hos de läns invånare, som bli af med sin s. k. landshöf-

ding. Ja, det är helt naturligt. De äro vana att resa ett stycke för att träffa landshöfdingen, och de tycka naturligtvis icke om att till följd af förändringen få resa en längre väg. Men huru mycket får man icke taga, som man icke tycker om? Här presenteras för oss nya skatter i alla möjliga olika former, och vi kunna icke känna någon tillfredsställelse därvid, men nöden har ingen lag. Kan man göra en förenkling, utan afsevärd kostnad och olägenhet, bör man enligt min åsikt göra den.

Utskottet har vidare anfört, att arbetsbördan i länsstyrelserna ökas allt mera och mera. Detta är fullkomligt riktigt, men förenklingar kunna göras. Det är mångskrifveriet, som är så svårt att få bort. Man vet ju att, om någon utredning skall göras på det ena eller andra hållet, skall det skrivas i den vanliga storartade stilen. Detta kostar tid och penningar.

Vidare har utskottet sagt, att man kan vänta med en utredning i denna väg tills Stockholms läns öde blir afgjort. Jag kan icke finna något samband mellan dessa frågor. Tvärtom är det bättre, att en utredning sker öfver hela linjen och att saken behandlas i ett sammanhang. Jag har icke klart för mig, om verkligen besparingen blir så stor, som Andra kammaren anser, men, innan utredningen är gjord, sväfvar allt i luften. Jag tycker därför, att man gärna kan gå med på utredningen. Denna fråga kommer ständigt och jämt på tal. Den var uppe för två år sedan och den kommer nog fram igen.

Man hör mycket ofta invånarna inom ett län klaga däröfver, att de icke kunna träffa sin höfding, när de vilja, ty han är nästan merendels borta. Andra säga, att man har icke rätt att yttra sig på detta sätt, ty vissa landshöfdingar påstå, att, då de ligga vid riksdagarna, tillgodose de länets intressen fullt så mycket som då de äro hemma, Andra landshöfdingar åter säga, att de icke kunna sköta sina län utan att hålla sig hemma. Hvem som har rätt, kan jag icke bestämdt säga, jag är böjd för att hålla med de senare.

Då utskottet afstyrkt från att biträda Andra kammarens beslut, är det ingenting att göra med afseende på motionen, till hvilken jag helst yrkat bifall.

Jag har intet yrkande att framställa.

Grefve Lagerbjelke: Den siste talaren har vändt sig med åtskilliga anmärkningar mot de skäl, som Första kammarens tillfälliga utskott framhållit, och därvid först anfört, att utskottet fäst för mycket afseende vid oviljan hos befolkningen inom de län, som ifrågasatts till indragning. Utskottet har dock icke fäst för mycket afseende vid denna ovilja hos befolkningen, utan framhållit detta skäl först efter anförandet af åtskilliga sakskaäl, mot hvilka den siste talaren, så vidt jag kan finna, icke vände sig. Något afseende måste dock fästas vid länsbefolkningens ställning

*Angående om-
läggning af
länsindelnin-
gen.*

(Forts.)

Angående om- till denna fråga. Den betyder väl åtminstone så mycket, att en
läggning af ringa besparing kan uppvägas; och att en stor besparing skulle
länsindelning- kunna göras, tyckes den siste talaren icke ens vilja påstå.

(Forts.)

Samme talare framhöll vidare såsom sin åsikt, att vissa förenklingar skulle kunna göras i länsstyrelsernas arbetssätt. Jag medger, att förenklingar möjligen skulle kunna ske, men dessa förenklingar motsägas med all säkerhet af de ökade göromål, som tillkomma genom nya författningar och det ständiga framåtskridandet.

Slutligen har den siste talaren vänt sig mot utskottets åsikt, att man först borde afvakta resultatet af den pågående utredningen om indragning af Stockholms län. Jag kan dock icke finna annat, än att man äfven bör göra detta. Utredningen är icke avslutad, men den har dock fortskridit så långt, att en mängd olägenheter och svårigheter visa sig uppkomma till följd af indragningen. Vidare har visat sig ett kompakt motstånd från hushållningssällskap, landsting och snart sagdt länets samtliga invånare. Samfällda meningen är, att af en indragning uppkomma endast olägenheter men ingen som helst fördel.

Just med hänsyn till hvad som förekommit vid denna utredning angående Stockholms län, får jag, med åberopande tillika af de skäl, som utskottet i öfrigt framhållit, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Karlsson: För att icke uteblifvande från västmanlandsbänken af något yttrande i denna fråga skall kunna tolkas så, att denna bänk och länets invånare äro likgiltiga för, hvilken utgång frågan får, ber jag att få tillkännagifva, att inom Västmanlands län denna motion väckt uppseende och icke endast farhåga utan äfven förtrytelse, om det möjligen skulle gå så, att länet komme att indragas och förenas med ett annat län. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammararen hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Herr *Fahlbeck* väckte en motion, nr 82, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om inkomst- och förmögenhetsskatt.

Denna motion hänvisades till bevillningsutskottet.

Herr *Paulson* aflämnade en af honom m. fl. undertecknad motion, nr 83, om inrättande af en fullständig navigationskola i Hälsingborg.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts under dagen aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående anvisande af särskildt rekryteringsbidrag för fyllande af 1911 års stater;
- 2:o) angående fördelning af medel till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder; samt
- 3:o) angående användande af öfverskott i den s. k. Djurgårdskassan till byggnads- och reparationsarbeten vid Ulriksdals slott.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts denna dag aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) angående beredande af pension från allmänna indragningstaten åt tillförordnade verkmästaren af första klassen vid fortifikationen Johan Emil Wahlströms änka Augusta Charlotta Wahlström, född Vestberg;
- 2:o) angående pension åt trädgårdsdirektören vid statens järnvägar C. A. L. Sundius änka Johanna Amalia Sundius, född Rydstrand, och makarnas son Harald Herman Mathias;
- 3:o) angående tilläggs pension åt kommissionslandtmätarna Fredrik Theodor Petersson och Anders Wilhelm Sandberg;
- 4:o) angående pension åt skrifbiträdet hos domänstyrelsen änkan Anna Katarina Mathilda Zetterstén, född Löth;
- 5:o) angående pension åt domänintendenten M. F. Rodhe; samt
- 6:o) angående beredande af pension åt snickaren Jonas Westerlund, snickaren Anders Eriksson och förre rättaren Anders Petter Andersson.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts under sammanträdet aflämnade nådiga propositioner till Riksdagen:

- 1:o) med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande gränstrafiken mellan Sverige och Norge;
- 2:o) med förslag till ändrad lydelse af 15 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af brännvin; samt
- 3:o) med förslag till förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning af väckt motion om tillägg till § 19 riksdagsordningen; och

nr 11, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af § 17 i förordningen om lands- ting den 21 mars 1862;

statsutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användningen af ett anslag till bekostande af elevernas vid blind- institutet å Tomteboda ferieresor till och från hemorten;

nr 32, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vidtagande af åtgärder för bevarande af Näs slottsruin;

nr 33, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löneroglering vid tandläkarinstitutet;

nr 34, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter gårdfarihandlanden August Eriksson från Gransjö i Helgums socken; och

nr 35, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för underofficeren af 2:a graden vid maskiniststaten Carl Theodor Samuel Spartan från ådömd ersättningskyldighet;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 55, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ny aflöningsstat för statens landbruksingenjörer, extra landbruks- ingenjörer och landbruksstipendiater; samt

nr 56, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning i syfte att främja bildandet och be- ståndet af sockenallmänningar; äfvensom

Första kammarens tillfälliga utskotts utlåtande nr 10, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t be- träffande utredning rörande kronans jorddonationer till industrien.

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 1,46 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
